

Solceller på åker- och skogsmark

En kartläggning av miljörättslig tillämpning vid anmälan om ändrad markanvändning för anläggande av solcellsparker

Tobias Bernhardsson

Självständigt arbete

Huvudområde: Miljövetenskap

Högskolepoäng: 15 hp

Termin/år Vårterminen 2024

Handledare: Anna Loungeville

Examinator: Erik Grönlund

Kurskod/registreringsnummer: MX045G, Miljövetenskap GR (C)

Utbildningsprogram: Ekoentreprenör för hållbar utveckling, 180 hp

Vid Mittuniversitetet finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA (se bilaga för publiceringsvillkor). Publiceringen sker i open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Mittuniversitetet rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

- Ja, jag/vi godkänner publiceringsvillkoren.
- Nej, jag/vi godkänner inte att mitt självständiga arbete publiceras i det offentliga gränssnittet i DiVA (Endast arkivering i DiVA).

Färgelanda, 2024-05-31

Ort och datum

Ekoentreprenör för hållbar utveckling, 180 hp

Program/Kurs

Tobias Bernhardsson

Namn (alla författares namn)

1992.....

Födelseår (alla författares födelseår)

Sammanfattning

I takt med att samhället behöver en allt större mängd förnybart producerad energi för att klara den tilltagande elektrifieringen blir det aktuellt att anlägga solkraftsparker på jordbruk- och skogsmark runt om i Sverige. Till Länsstyrelserna inkommer ärenden som rör anmälan om ändrad markanvändning för att uppföra solcellsanläggningar samt ansökningar om frivilligt tillstånd. Dessa ärenden blir allt fler och allt större i sin omfattning, sett till yta och installerad effekt. Samtidigt ska miljöbalkens bestämmelser tillämpas som bygger på bästa möjliga hushållning med resurser och markanvändning ska väljas, vilket riskerar att energiproduktion ställs mot livsmedelsproduktion eller andra naturvärden.

Denna studie undersöker den miljörättsliga tillämpningen vid anmälan om ändrad markanvändning i syfte att uppföra solceller på åker- eller skogsmark genom att granska inkomna ärenden och beslut om förbud av verksamheter i län där många solcellsanläggningar på mark idag uppförts.

Studiens resultat visar att flest verksamheter idag förbjuds på åkermark och att det tycks vara svårare att förbjuda verksamheter på skogsmark, men att myndigheten, i takt med att anläggningarna blir större, tenderar att besluta om förbud samt föreläggande om att ta fram bättre underlag i syfte att säkra att värdefull natur ej påtagligt skadas av verksamheten.

Vidare indikerar denna studie att mer vägledning kan behöva utarbetas, från nationell nivå och gentemot verksamhetsutövare, gällande prövning kring solcellsparker samt intresseavvägning avseende skyddsvärd natur, skyddet mot klimatförändrar och produktionen av förnybar energi.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och frågeställning	6
1.2 Bakgrund.....	7
1.2.1 Förnybar energi och solenergi	7
1.2.2 Gällande regelverk, solcellsanläggningar	8
1.2.3 Underlag vid anmälan om samråd	11
1.2.4 Samråd och -underlag vid ansökan om tillstånd	11
1.2.5 Solceller på jordbruksmark.....	12
1.2.6 Brukningsvärd jordbruksmark	13
1.2.7 Solceller på skogsmark och dess naturvärden	14
1.2.8 Övriga skäl och försiktighetsmått.....	15
2. Metod.....	16
3. Resultat.....	17
3.1 Anmälningsärenden 2022-2023	17
3.1.1 Antal anmälningsärenden 2022	17
3.1.2 Antal anmälningsärenden 2023	19
3.1.3 Föreläggande om MKB 2023	20
3.2 Granskning av beslut om förbud 2023	20
3.2.1 Beslut om förbud 2023	21
3.2.1.1 Västra Götaland	21
3.2.1.2 Halland	22
3.2.1.3 Skåne.....	23
3.2.2. Skäl till förbud, citat från motivering till beslut.....	24
3.2.2.1 Åkermark och hänvisning till MÖD-domar.....	25
3.2.2.2 Förelägganden om försiktighetsmått	27
3.2.2.3 Skog och skogsimpediment	30
4. Diskussion.....	33
4.1 Åkermark	33
4.2 Skogsmark.....	36
4.3. Kulturmiljö och övriga skäl till förbud.....	39

4.4 Nationell styrning och samordning.....	39
4.5 Metoddiskussion.....	43
4.5 Slutsatser.....	44
Litteraturförteckning.....	46
Bilaga 1.....	49
Publiceringsvillkor.....	54

1. Inledning

Genom utsläpp av växthusgaser, med en fortsatt ökande trendkurva, är det idag otvetydigt att mänsklig påverkan har bidragit till ett uppvärmt klimat, genom exempelvis användningen av energi och mark, förändrad markanvändning, livsstilar och konsumtion (SMHI, 2023). År 2019 stod energisektorn, industrin, bostäder och lokaler sammantaget för cirka 79% av de totala antropogena nettoutsläppen avseende växthusgaser, samtidigt som jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning uppgick till 22% (SMHI, 2023). Av de globala utsläppen avseende växthusgaser går hela 75% att härleda till energianvändningen och därför har världens länder vid FN:s klimattoppmöte i Dubai 2023 enats om den globala omställning som ska leda bort från fossila bränslen och mot en tredubblad produktion av förnybar energi samt en dubblad energieffektivisering fram till år 2030 (WWF, 2024). Om klimatförändringarna ska kunna bromsas måste användningen av fossila bränslen ställas om till 100 procent förnybar energi på kort sikt och på ett sätt som bidrar till att förlusten av biologisk mångfald minskar (WWF, 2024).

Utvecklingen av förnybar energiteknik har underskattats av de prognoser som framtagits kring såväl teknik som kostnad och utbyggnadstakt. Solenergin har byggts ut i en takt motsvarande cirka 36 gånger mer än vad prognoser visade år 2010, samtidigt som prisnedgången för vind-, solkraft och batterier varit upp till 300 procent bättre än beräknat (WWF, 2024). I Sverige väntas behovet av elenergi öka inom flera sektorer, som en följd av samhällets elektrifiering. De kommande åren väntas även elproduktionen från sol- och vindenergi att öka kraftigt, som en konsekvens av utbyggnation, och nettoexporten av el väntas öka under samma period

(Energimyndigheten, Ny prognos: El blir allt viktigare i energisystemet, 2023). I Västra Götaland uppgår elanvändningen för närvarande (2023) till cirka 19 TWh per år. Uppskattat tillkommande behov, i samband med den gröna omställningen, uppgår till cirka 15-20 TWh ytterligare av fossilfri el under perioden fram till år 2030 (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.). Utbyggnationen av solceller på mark kan ske relativt snabbt och därmed bidra med fossilfri energi till elnätet samt minska behovet av överföring av el till Västra Götaland (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.).

I Västra Götaland har intresset för anläggande av solceller på mark ökat kraftigt de senaste åren, med en stor variation bland som anmäler eller ansöker om tillstånd, från små anläggningar på några hektar till stora motsvarande 100 upp till 200 hektar (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.). I takt med att markbaserade solcellsparkar blir allt större och fler till antalet tas markyta i anspråk vilket riskerar att påverka den biologiska mångfalden (Björnsson, Pettersson, Morell, & van Noord, 2022), livsmedelsproduktionen och andra ekosystemtjänster (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021). Den främsta orsaken till förlusten av biologisk mångfald anses vara förändrad markanvändning, vilket också är en av de största hållbarhetsutmaningarna i såväl Sverige som globalt (Björnsson, Pettersson, Morell, & van Noord, 2022). Solcellsparkerna riskerar därmed att hamna i en intressekonflikt med skogs- och jordbruksmark samt bevarandet av biologisk mångfald (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021). Idag finns olika lösningar som syftar till att skapa förutsättningar för biologisk mångfald, ekosystemtjänster och samexistens med större solcellsanläggningar (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021).

1.1 Syfte och frågeställning

Studien syftar till att, genom att kartlägga tillämpningen av miljöbalken, undersöka solenergis möjligheter att bidra med tillförsel av elkraft till det svenska elnätet utan att inskränka på brukningsvärd jordbruksmark eller skyddsvärd natur. Frågeställningen för studien är att undersöka vilka faktorer som avgör möjligheten att uppföra solcellsanläggningar på jord- respektive skogsbruksmark samt hur tillämpningen skiljer sig mellan olika län i södra Sverige.

1.2 Bakgrund

Som bakgrund till denna studie redovisas aktuellt läge kring förnybar energi och solenergi, gällande regelverk för tillämpning vid uppförande av solcellsanläggningar samt de faktorer som kan komma att avgöra om en verksamhet eller anläggning kan tillåtas eller inte.

1.2.1 Förnybar energi och solenergi

Produktionen av solkraft i Sverige uppgick till totalt knappt 2 TWh, vilket motsvarar drygt 1,1 % av landets totala energiproduktion (SCB, Tillförsel och användning av el, 2023). Detta levererades från totalt drygt 146 000 nätanslutna anläggningar. Antalet anläggningar har ökat snabbt de senaste åren, en ökning motsvarande drygt 576% sedan år 2018 då endast drygt 25 000 nätanslutna anläggningar fanns i Sverige. (SCB, Tillförsel och användning av el, 2023) Anledningen bakom denna snabba tillväxt är en kombination av faktorer bestående av bland annat höga elpriser, relativt låga systempriser, ökat intresse för egenproducerad el och statliga subventioner (Energimyndigheten, Solenergi, 2024). Den största ökningen avsåg anläggningar motsvarande 1 MW eller större vilken har ökat från 8 MW, installerad effekt, år 2017 till 122 MW december 2021, en ökning på 1500 % (Björnsson, Pettersson, Morell, & van Noord, 2022).

	Antal anläggningar					Bruttoproduktion, GWh				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Riket										
Solkraft	25 486	43 944	65 819	92 311	146 887	391	663	1 035	1 507	1 963

Figur 1, Bruttoproduktion, installerad effekt samt antal anläggningar, 2018-2022 (SCB, Bruttoproduktion, installerad effekt samt antal anläggningar fördelat på elområde. År 2015 - 2022, 2023).

En solcellspark beräknas idag kunna ha en livstid om cirka 30 år, med en låg mänskild närvaro under denna period (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021). Noggrann planering kan möjliggöra att miljövinster uppnås och naturvärden värnas samtidigt som förnybar energi kan produceras och markägarens ekonomiska förutsättningar kan stärkas (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021).

Begreppen "agrivoltaics", "agrifotovoltaics" och "rangevoltaics" kan användas för att benämna kombinationer mellan produktion av sol och olika former av jordbruk eller djurhållning, vilket syftar till att gynna biologisk mångfald samt ekosystemtjänster (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021).

1.2.2 Gällande regelverk, solcellsanläggningar

Vid tillämpning av miljöbalken, inom ramen för samråd om ändrad naturmiljö, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 §, gäller balkens allmänna övergripande bestämmelser och däribland de allmänna hänsynsreglerna, vilka bland annat innehåller bestämmelser om lokaliseringsprincipen, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 2 kap. 6 §. Bestämmelserna kring platsval bygger på att platsen ska vara lämplig för verksamheten samt att platsen som väljs innebär att verksamheten kan bedrivas med så lite få negativa konsekvenser som möjligt (Carlman & Westerlund, 2007). I Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251) finns idag ingen reglering gällande plikt om att anmäla respektive söka tillstånd för uppförande av solcellsanläggningar.

I den vägledning som Naturvårdsverket beskriver, gällande ändrad markanvändning, inom ramen för samråd om ändrad naturmiljö enligt Miljöbalken (SFS 1998:808), 12 kap. 6§, beskriver myndigheten kravet som ställs kring samråd i naturmiljöer och -områden som omfattas av lagskydd samt definitioner av vad en naturmiljö är och vad en ändring av densamma kan innebära (Naturvårdsverket, Samråd vid ändring av naturmiljön, u.d.). Myndigheten beskriver även att solcellsanläggningar, trots att specifik lagstiftning saknas, kan komma att omfattas av samrådet (Naturvårdsverket, Samråd vid ändring av naturmiljön, u.d.). Gällande praxis i sammanhanget utgår från av Mark- och Miljööverdomstolen (MÖD), fastställda domar innebärande att anläggande av solceller på jordbruksmark är att betrakta som varaktigt ianspråktagande av mark vilket gör att skyddet av brukningsvärd jordbruksmark, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 4 §, är tillämplig (Naturvårdsverket, Samråd vid ändring av naturmiljön, u.d.). Domarna fastställer även, i de aktuella målen, att lokaliseringsutredningen varit bristfällig vilket gör att en slutsats ej kan dras att det samhällsliga behovet inte kan tillgodoses på annan plats,

trots att anläggningarna kan anses tillgodose ett väsentligt samhällsintresse (Naturvårdsverket, Samråd vid ändring av naturmiljön, u.d.).

Regelverket kring uppförande av solceller skiljer sig därtill åt något beroende på var och hur anläggningen ska uppföras. Vad gäller mindre anläggningar hanteras eventuell handläggning hos berörd kommun, oavsett om det gäller på mark eller på byggnad (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellsanläggningar, 2024). Val av plats och anläggningens storlek avgör sedan om det rör sig om en anmälan alternativt en ansökan om bygglov hos kommunen. Inom detaljplanerat område kan solceller vara bygglovspliktiga, medan det utanför detaljplanerat område i normalfallet ej krävs. Områdesbestämmelser med utökad bygglovsplikt kan dock förekomma i vissa fall. Plats utanför detaljplanerat område eller utan områdesbestämmelser är ej bygglovspliktiga, även om området i sig är att betrakta som särskilt värdefullt eller ingår i ett område med riksintressen (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellsanläggningar, 2024).

Större anläggningar, så kallade solcellsparkar, omfattas i regel av bestämmelserna kring samråd och prövning enligt miljöbalken med anledning av att de ofta innebär en väsentlig förändring av naturmiljön (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellspark, 2024). Trots att de varken medför utsläpp, buller, eller regelbundna transporter under driftskedet kräver de utrymme och kan komma att påverka andra intressen, exempelvis jordbruksmark, friluftsliv och natur- och kulturmiljöer. Kravet är därför i dessa fall att anmälan om samråd görs till Länsstyrelsen, i enlighet med Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6§ (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.). Inom ramen för samrådet får berörda parter, såsom närboende och myndigheter, före etableringen möjlighet att yttra sig om anläggningens uppförande på platsen. Länsstyrelsen har därefter sex veckor på sig att avgöra om anläggningen får uppföras, om vilka eventuella försiktighetsmått som ska vidtas eller om beslut skall fattas om att verksamheten ska förbjudas (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellspark, 2024). Kommunen ska alltid informeras om etableringen, även om anläggningen ej är bygglovspliktig, eftersom det kan finnas andra delar av verksamheten som kräver sådant lov, exempelvis vid uppförande av en transformatorstation (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellspark, 2024).

En verksamhetsutövare som avser att uppföra en anläggning för produktion av solenergi på mark kan också välja ansöka om frivilligt tillstånd. En ansökan enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 9 kap 6b § skickas då till Länsstyrelsen som bereder ärendet inför att beslut tas av Miljöprövningsdelegationen (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellspark, 2024). I prövningen enligt miljöbalken bedöms enskilda intressen i förhållande till andra allmänna intressen. Ett lagakraftvunnet tillstånd är tidsbegränsat och ska förenas med villkor, vilka framgår av beslutet (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellspark, 2024). För större anläggningar där flera intressen ställs mot varandra kan det finnas fördelar för en verksamhetsutövare att ansöka om ett frivilligt tillstånd, trots att detta inte krävs och att verksamheten inte är att betrakta som miljöfarlig (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.). Ett beslutat tillstånd ger verksamhetsutövaren rätt att utföra verksamheten, under förutsättning att de villkor som ställts i tillståndsbeslutet efterlevs (Carlman & Westerlund, 2007).

Som angetts ovan sker, i normalfallet, processen genom granskning i samband med en anmälan om samråd enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 § (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.). Oavsett vilken process som väljs ansvarar verksamhetsutövaren för att ta fram ett fullständigt underlag inför såväl en ansökan om tillstånd som vid anmälan av samråd (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellspark, 2024). Verksamhetsutövaren har även att utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning i det fall denne alternativt Länsstyrelsen bedömer att verksamheten inte kan utföras utan att en betydande miljöpåverkan kan uteslutas (Energimyndigheten, Tillstånd för solcellsanläggningar, 2024).

Miljökonsekvensbeskrivningen är vanligast vid tillståndsprövning, där sådan krävs i de flesta fall (Carlman & Westerlund, 2007) och vid en sådan prövning inleds de flesta fall med en undersökning kring om den tänkta verksamheten eller åtgärden kan medföra betydande miljöpåverkan (BMP) eller inte (Länsstyrelserna, Samråd - För dig som är ansvarig för en verksamhet som ska söka tillstånd enligt miljöbalken). Länsstyrelsen kan även förelägga att en miljökonsekvensbeskrivning ska utarbetas i samband med anmälan om sådant samråd (Naturvårdsverket, Naturvårdsverkets

allmänna råd, 2001). I det sistnämnda fallet ska i beaktande tas den tänkta verksamhetens omfattning, om svårigheter kring intresseavvägning förekommer, om det föreligger ett stort allmänt intresse eller om naturmiljön på den avsedda platsen är särskilt känslig karaktär (Naturvårdsverket, Naturvårdsverkets allmänna råd, 2001).

En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) syftar till att beskriva vilken verksamhet eller åtgärd som avses genomföras, varför den ska genomföras samt vilka konsekvenser för miljön som kan medföras utav densamma (Carlman & Westerlund, 2007). MKB:n ska även innehålla en redogörelse för vad som händer i det fall som hela projektet uteblir från att genomföras, ett så kallat nollalternativ. Ett annat krav är att olika platsalternativ måste redovisas och utvärderas utifrån möjliga konsekvenser för natur och miljö (Carlman & Westerlund, 2007). I förekommande fall ska även alternativ till valda tekniker och metoder redovisas. Tillämpningen utgår från det av EU beslutade MKB-direktivet (Carlman & Westerlund, 2007).

1.2.3 Underlag vid anmälan om samråd

En anmälan enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 § ska innehålla aktuella natur- och kulturvärden på platsen och, om det föreligger risk för påverkan på dessa, vilka försiktighetsåtgärder som avses vidtas för att minimera denna påverkan (Länsstyrelsen, Åtgärd i naturmiljön, u.d.). Foton och översiktskarta samt detaljkarta med layoutskiss innehållande alla väsentliga delar av anläggningen ska bifogas. Även dragning av vägar och ledningar med mera i området kan komma att omfattas av samrådet. Anmälan ska göras senast sex veckor innan planerad åtgärd eller verksamhet ska påbörjas (Länsstyrelsen, Åtgärd i naturmiljön, u.d.)

1.2.4 Samråd och -underlag vid ansökan om tillstånd

Ett skriftligt samrådsunderlag ska lämnas till Länsstyrelsen, och tillhandahållas för övriga parter i samrådet, i god tid före det planerade samrådet. Av bestämmelserna framgår även vad som ska ingå i underlaget, exempelvis planerad lokalisering, omfattning, utformning samt en kartläggning av tänkbara betydande miljöeffekter av verksamheten

(Länsstyrelserna, Samråd - För dig som är ansvarig för en verksamhet som ska söka tillstånd enligt miljöbalken).

Första delen i samrådsförfarandet utmynnar i ett avgörande kring om betydande miljöpåverkan kan antas medföras av den avsedda verksamheten (ibid). Efter avslutat samråd skickas ett samrådsunderlag till Länsstyrelsen som avgör om risk för betydande miljöpåverkan föreligger eller inte (ibid). I vissa fall räcker det med ett sådant undersökningssamråd och beslutet från Länsstyrelsen innebär i så fall att endast en liten MKB behöver tas fram och biläggas tillståndsansökan (ibid).

Om betydande miljöpåverkan kan riskera att medföras och ett sådant beslut fattas ska ett avgränsningssamråd hållas i vilket miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning, omfattning och utformning ska avgöras (ibid). Vissa verksamhetstyper medför, enligt miljöbedömningsförordningen, alltid betydande miljöpåverkan, vilket innebär att endast ett avgränsningssamråd behövs (ibid). Det finns i övriga förekommande fall möjlighet att samordna dessa både samråd, vilket då förutsätter att samrådsunderlaget innehåller information av tillräcklig omfattning för att myndigheten ska kunna ta ställning till helheten och innebörden av de båda samråden (ibid).

1.2.5 Solceller på jordbruksmark

I det fall jordbruksmark ska ianspråkta behövs en särskild undersökning genomföras, med anledning av bestämmelsen i Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 4§, som anger att "brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk" (Länsstyrelsen, Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark, 2024)

Denna undersökning syftar till att kartlägga innebörden av den förändrade markanvändningen som anläggningen kan komma att medföra (ibid). I det fall som förändrad markanvändning kan konstateras, dvs om befintlig markanvändning i form av bete, vall eller spannmålsproduktion påverkas i sådan grad att brukandet i huvudsak inte kan fortgå i sammanfattning

som tidigare, skall avgöras om jordbruksmarken är brukningsvärd (ibid). Definitionen av brukningsvärd jordbruksmark avgörs med hänsyn tagen till läget, beskaffenheten och andra förutsättningar för jordbruksproduktionens lämplighet på platsen (ibid). Mer om begreppet brukningsvärd jordbruksmark beskrivs i nästa stycke. I undersökningen ska dessutom framgå en bedömning av hur anläggningen uppfyller ett väsentligt samhällsintresse, såsom att anläggningen tillgodoser behovet av fossilfri el till elnätet, samt i vissa fall en lokaliseringstudie (ibid). Lokaliseringstudien blir aktuell i de fall som anläggningen planeras på en plats som avser brukningsvärd jordbruksmark eller om beslut fattats (av verksamhetsutövare eller länsstyrelsen) om betydande miljöpåverkan (BMP) alternativt om Länsstyrelsen av enskilda skäl beslutat att en sådan ska genomföras (ibid).

1.2.6 Brukningsvärd jordbruksmark

Som tidigare nämnts finns begreppet "brukningsvärd jordbruksmark" i Miljöbalken (SFS 1998:808), 3 kap. 4 §, i vilken det anges att marken endast får ianspråk om kriterierna kring samhällsnytta och uteslutna alternativ kan uppfyllas (SFS 1998:808). I förarbetena nämns att exempel på sådana samhällsintressen kan vara att "fungerande och lämpliga tekniska försörjningssystem" kan upprättas samt att en så inverkan för jordbruket ska vara så begränsad som möjligt (Fredriksson, 2021). I de fall där exploateringen tar större sammanhängande områden i anspråk samt om jordbruksmarken har hög kvalitet kan alternativa lokaliseringar behöva redovisas (Fredriksson, 2021). I proposition 1985/86:3, på sid.158, beskrivs även att ett särskilt skydd mot exploatering ska gälla för både brukningsvärd jordbruksmark och skogsproduktionsområden (Fredriksson, 2021).

Definitionen av brukningsvärd jordbruksmark innebär att marken ska vara lämpad för jordbruksproduktion, med hänsyn tagen till dess läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar (Länsstyrelsen, Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark, 2024). Även sådan mark som endast betas eller putsas med låg frekvens och med syftet att undvika att marken växer igen bör troligtvis definieras som brukningsvärd (Länsstyrelsen, Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark,

2024). Klassning av jordbruksmark (utfärdad 1969) bedöms ej gälla som grund för brukningsvärde på jordbruksmark, med anledning av att klassningen ej uppdaterats och att denna saknar tillräcklig detaljnivå (Länsstyrelsen, Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark, 2024). Exempel på kriterier som kan innebära att jordbruksmarken ej ska bedömas vara brukningsvärd är att ytan är liten, avgränsad och ej kan brukas på ett rationellt sätt, är avskild från annan brukningsvärd jordbruksmark, ej har brukats maskinellt eller med betesdjur under en längre tid, är svårigheter att kunna bruka av naturliga skäl, eller är icke taxerad som jordbruksfastighet alternativt är detaljplanerad för exempelvis industriverksamhet (Länsstyrelsen, Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark, 2024).

1.2.7 Solceller på skogsmark och dess naturvärden

I miljöbalkens grundläggande bestämmelser kring hushållning med mark och vatten anges att "stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär", enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 2 §. I samma kapitel anges även att skogsmark med betydelse för skogsnäringen så långt som möjligt ska skyddas mot sådana åtgärder vilka påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 4 § 2 st., och vidare ska även sådana mark- och vattenområden som ur ett ekologiskt perspektiv är särskilt känsliga skyddas mot åtgärder vilka kan skada naturmiljön på platsen, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 3 §. I kapitlets inledande paragraf anges att "mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov" samt att "företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning", 3 kap. 1§ (SFS 1998:808). Vid bedömning av området naturvärden ska, utöver hushållningsbestämmelserna, även reglerna kring skydd av naturen, i Miljöbalken (SFS 1998:808) kap. 7., biotopskydd, och 8, artskydd, beaktas.

Standarder för naturvärdesinventering kopplat till biologisk mångfald (NVI) har tagits fram av Svenska Institutet för Standarder (SIS), vilka kan

användas i syfte att kvalitetssäkra, upphandla och ställa krav kring kompetens och genomförande (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021). Inventeringen undersöker områdets förutsättningar att hysa biologisk mångfald och utgår från två olika parametrar – biotop- respektive artvärde (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021). Ett artvärde avgörs mot bakgrund av förekomsten av sådana arter som är sällsynta, rödlistade, skyddade eller på annat sätt indikerar att miljön är värdefull, medan biotopvärdet bestäms baserat på områdets förutsättningar för en rik biologisk mångfald (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021). Naturvårdsverket har i samband med statusrapportering för EU:s Art- och habitatdirektiv angett att bland annat gräsmarker och skogar är sådana naturtyper som har dålig livskraft i Sverige, vilket riskerar medföra att arter har svårt att överleva på sikt. Förlust av biologisk mångfald riskerar även att ha negativ inverkan på ekosystemtjänster från området (Råberg, van Noord, & Björnsson, 2021).

1.2.8 Övriga skäl och försiktighetsmått

Ovan har, som möjliga skäl som avgör tillåtligheten för en solcellsanläggning på mark, angetts lokalisering, brukningsvärd jordbruksmark och skyddsvärd natur. I prövningen ingår även påverkan på kulturmiljövärden, friluftsliv och landskapsbild (Länsstyrelsen, Information till dig som planerar uppföra en markbaserad solcellsanläggning). Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 ka. 6 § ska ett område som har betydelse sett till natur- eller kulturvärden, eller som har betydelse för friluftslivet, i möjligaste mån skyddas mot påtaglig skada. Det kan även röra sig om ett definierat riksintresse, för exempelvis naturvård, kulturmiljövård eller friluftsliv vilket i så fall ska skyddas, mot sådana ingrepp som tidigare nämnts, vilket innebär ett ännu starkare skydd (ibid.)

Det kan även bli aktuellt att söka dispens från någon annan bestämmelse, exempelvis om området omfattas av strand-, områdes- eller landskapsbildsskydd, om dispens från artskyddsförordningen eller biotopskyddet krävs, eller om åtgärden är att betrakta som en vattenverksamhet vilket kräver särskilt tillstånd (Länsstyrelsen, Information till dig som planerar uppföra en markbaserad solcellsanläggning).

Länsstyrelsen kan besluta om försiktighetsmått innehållande exempelvis anpassning med bäring på anläggningens placering eller skötselkrav för marken i området (Länsstyrelsen, Information till dig som planerar uppföra en markbaserad solcellsanläggning).

2. Metod

Studien är genomförd som en litteraturstudie med hjälp av mixad metod innebärande att såväl kvantitativ som kvalitativa data insamlats och analyserats. Data i form av litteratur och underlag har hämtats från Naturvårdsverket, Mark- och Miljööverdomstolen och energimyndigheten. Från ett urval av Länsstyrelser, avgränsade enligt nedan, har handlingar begärts ut motsvarande samtliga inkomna anmälningar om samråd kring solcellsanläggningar på jord- och skogsmark samt utfall för dessa, åren 2022 respektive 2023. Därtill har från samma Länsstyrelser begärts ut handlingar innehållande motivering och beslut om förbud av verksamhet i samtliga fall där sådana beslut fattats under kalenderåret 2023. Som komplement finns har även vägledande domar i sammanhanget granskats samt dokumentation från vägledande myndigheter beaktats.

Studien har avgränsats till Länsstyrelser motsvarande de län som har flest uppförda solcellsparkar med installerad effekt motsvarande över 0,5 MW, enligt Länsstyrelsens sammanställda data (Länsstyrelsen, Vindbrukskollen, u.d.). Studien har även avgränsats till att undersöka vilka faktorer som påverkar tillämpningen av miljöbalken i frågor kring solkraftsanläggningar på mark, varför handlingar begärts ut som rör ärenden vilka tillsynsmyndigheten hanterat inom ramen för anmälningar om samråd. Avseende ansökan om frivilligt tillstånd är dessa avgöranden av tillståndsmyndigheten (Miljöprövningsdelegationen) ännu mycket få i Sverige varför dessa ej tagits i beaktande inom ramen för denna studie.

Dataanalys har skett genom sammanställningar av sekundärdata från Länsstyrelsen motsvarande antal inkomna ansökningar respektive år och utfallet av dessa ärenden, redovisat i tabeller och diagram med tillhörande förklarande texter. Kvalitativa data har analyserats genom kartläggning av samtliga beslut om förbud av verksamhet, i samband med samråd (enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken), fattade av aktuella Länsstyrelser under året 2023. I

kartläggningen har marktyp och faktorer (skäl) som angetts i motiveringen till förbudet redovisats och resultatet sammanställts i Sankey-diagram, för respektive län, med tillhörande förklarande text. Tabeller som ligger till grund för diagrammen återfinns i bilaga 1. På detta sätt kan kvantitativa och kvalitativa data analyseras och jämföras mellan olika län. Därtill hämtas citat från granskning av beslutstexter och redovisas i tabellform.

3. Resultat

Resultatet i studien innehåller svar från Länsstyrelserna i Västra Götaland, Halland och Skåne. Nedan redovisas kvantitativa data avseende uppgifter om inkomna anmälningar om förändrad markanvändning som rör solcellsanläggningar och information kring hur dessa har handlagts, för åren 2022 respektive 2023.

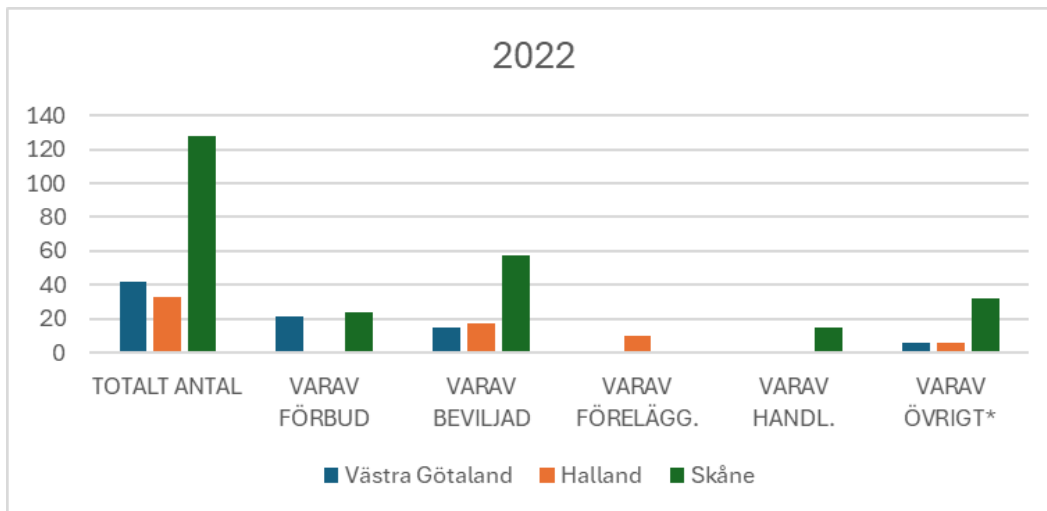
Kvalitativa data redovisas där faktorer analyserats vilka varit avgörande för att en verksamhet som anmält förändrad markanvändning har förbjudits av tillsynsmyndigheten under år 2023 (Länsstyrelsen).

3.1 Anmälningssärenden 2022-2023

I detta avsnitt redovisas kvantitativa data som avser uppgifter kring inkomna anmälningar om samråd som rör solcellsanläggningar, under åren 2022 respektive 2023, och information kring utfallet för dessa ärenden. Informationen har indelats per respektive år och län. Uppgifter om antal och andel inom respektive kategori, varav förbud, varav beviljad, varav föreläggande, varav handläggs, varav övrigt, redovisas också i tabeller i detta avsnitt. I kategorin övrigt ingår exempelvis ärenden som avvisats, återtagits eller där uppgift saknas.

3.1.1 Antal anmälningssärenden 2022

Diagram 2 nedan visar 2022 års statistik för tillfrågade län avseende totalt antal inkomna ärenden anmälan om samråd rörande solceller på mark, samt utfallet för dessa ärenden, under aktuellt år. I tabellen nedanför syns antal och andel för respektive kategori.

Figur 2. Inkomna ärenden, anmälan om samråd, 2022, och dess utfall.

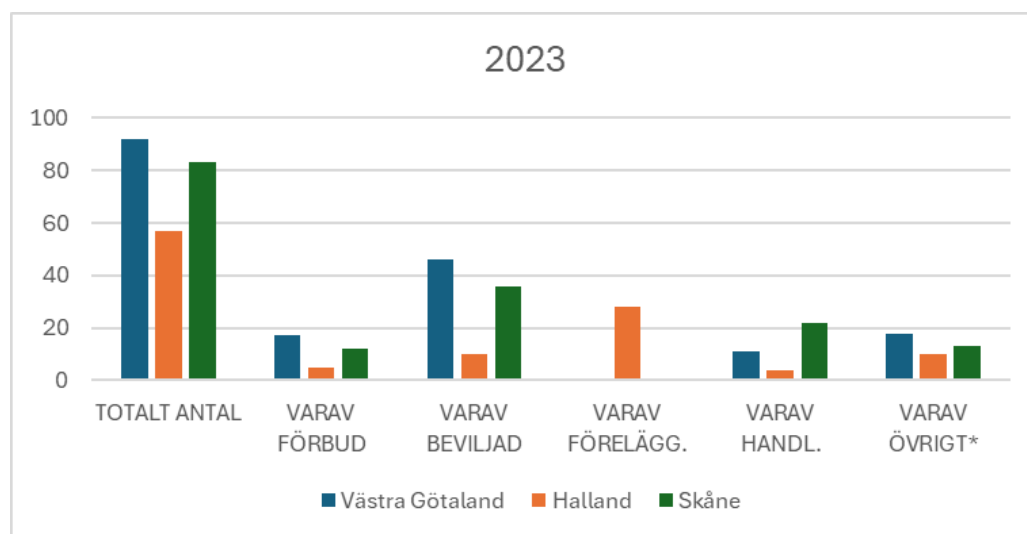
Figur 2 visar att 203 ärenden gällande anmälan om samråd rörande solcellsanläggningar inkom till Länsstyrelserna i Västra Götaland (42 st), Halland (33 st) och Skåne (128 st) under 2022. Av 42 st inkomna ärenden i Västra Götaland resulterade 21 st (50%) i beslut om förbud, 15 st (35,7%) i beviljande/ingen åtgärd, 0 st i förelägganden, 0 st handläggs ännu och 6 st (14,3%) hamnar i kategorin övrigt. Av 33 st inkomna ärenden i Halland resulterade 0 st i förbud, 17 st (51,5%) i beviljande/ingen åtgärd, 10 st (30,3%) i förelägganden, 0 st handläggs ännu och 6 st (18,2%) hamnar i kategorin övrigt. Av 128 st inkomna ärenden i Skåne resulterade 24 st (18,8%) i förbud, 57 st (44,5%) i beviljande/ingen åtgärd, 0 st förelägganden, 15 st (11,7%) handläggs ännu och 32 st (25%) hamnar i kategorin övrigt.

Störst andel förbud beslutades i Västra Götaland, motsvarande 50% av alla inkomna ärenden. Samtidigt beviljades lägst andel ärenden i Västra Götaland, motsvarande 35,7% av alla inkomna ärenden. Skåne förbjöd näst flest ärenden, 18,8 % av alla inkomna ärenden, och beviljade näst flest ärenden, 44,5% av alla inkomna ärenden, Länsstyrelsen i Halland har beviljat högst andel av alla inkomna ärenden under 2022, motsvarande 51,7%. Halland sticker ut genom att man valt att förelägga 30,3% av samtliga inkomna ärenden. Förelägganden avser i dessa fall förelägganden om försiktighetsåtgärder och är att betrakta som ett beviljande. Övriga län anger inte kategorin föreläggande i sin redovisning. Förelägganden om försiktighetsåtgärder i samband med anmälningar som beviljats har ej beaktats

då några beslutsunderlag för beviljade ärenden ej har begärts ut med hänsyn till studiens avgränsning. Kategorin övrigt innehåller ärenden som avskrivits, avvisats, återkallats eller där uppgift saknas.

3.1.2 Antal anmälningsärenden 2023

Diagram 1 nedan visar 2023 års statistik för tillfrågade län avseende totalt antal inkomna ärenden kring anmälan om samråd rörande solceller på mark, samt utfallet för dessa ärenden.

Figur 3. Inkomna ärenden, anmälan om samråd, 2023, och dess utfall

Figur 3 visar att 232 ärenden gällande anmälan om förändrad markanvändning rörande solcellsanläggningar inkom till Länsstyrelserna i Västra Götaland (92 st), Halland (57 st) och Skåne (83 st) under 2023. Av 92 st inkomna ärenden i Västra Götaland resulterade 17 st (18,5%) i beslut om förbud, 46 st (50%) i beviljande/ingen åtgärd, 0 st i förelägganden, 11 st (12%) är under handläggning och 18 st (19,6%) hamnar i kategorin övrigt. Av 57 st inkomna ärenden i Halland resulterade 5 st (8,8%) i förbud, 10 st (17,5%) i beviljande/ingen åtgärd, 28 st (49,1%) i förelägganden, 4 st (7%) handläggs ännu och 10 st (17,5%) hamnar i kategorin övrigt. Av 83 st inkomna ärenden i Skåne resulterade 12 st (14,5%) i förbud, 26 st (43,4%) i beviljande/ingen åtgärd, 0 st i förelägganden, 22 st (26,5%) handläggs ännu och 13 st (15,7%) hamnar i kategorin övrigt.

Störst andel förbud beslutades i Västra Götaland, motsvarande 18,5% av alla inkomna ärenden. Samtidigt beviljades också största andelen ärenden i Västra Götaland, motsvarande 50% av alla inkomna ärenden. Skåne förbjöd näst flest ärenden, 14,5% av alla inkomna ärenden, och beviljade näst flest ärenden, 43,4% av alla inkomna ärenden, Länsstyrelsen i Halland har beslutat att förbjuda lägst andel av alla inkomna ärenden, 8,8%, men har också valt att bevilja lägst andel av alla inkomna ärenden, motsvarande 17,5%. Halland sticker ut genom att man valt att förelägga 49,1% av samtliga inkomna ärenden. Förelägganden avser i dessa fall förelägganden om försiktighetsåtgärder. Övriga län anger inte kategorin föreläggande i sin redovisning. Förelägganden om försiktighetsmått i samband med anmälningar som beviljats har ej beaktats då några beslutsunderlag för beviljade ärenden ej har begärts ut med hänsyn till studiens avgränsning. Kategorin övrigt innehåller ärenden som avskrivits, avvisats, återkallats eller där uppgift saknas.

3.1.3 Föreläggande om MKB 2023

Vid granskade beslut om förbud av verksamhet i samband med samrådsärenden enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 § har funnits att beslut om förbud har förenats med föreläggande om att ta fram MKB i ett antal fall vilket redovisas i tabellen nedan.

MKB	Skåne, Antal	Skåne, Andel	VG, Antal	VG, Andel	Halland, Antal	Halland, Andel
Förelägganden om MKB	4	25%	7	41%	0	0%

Tabell 3, beslut om förelägganden att ta fram MKB, under år 2023.

Tabellen ovan visar att antalet beslut med förelägganden om att ta fram MKB, miljökonsekvensbeskrivning, var 4 st (25%) i Skåne, 7 st (41%) i Västra Götaland, och 0 st (0%) i Halland.

3.2 Granskning av beslut om förbud 2023

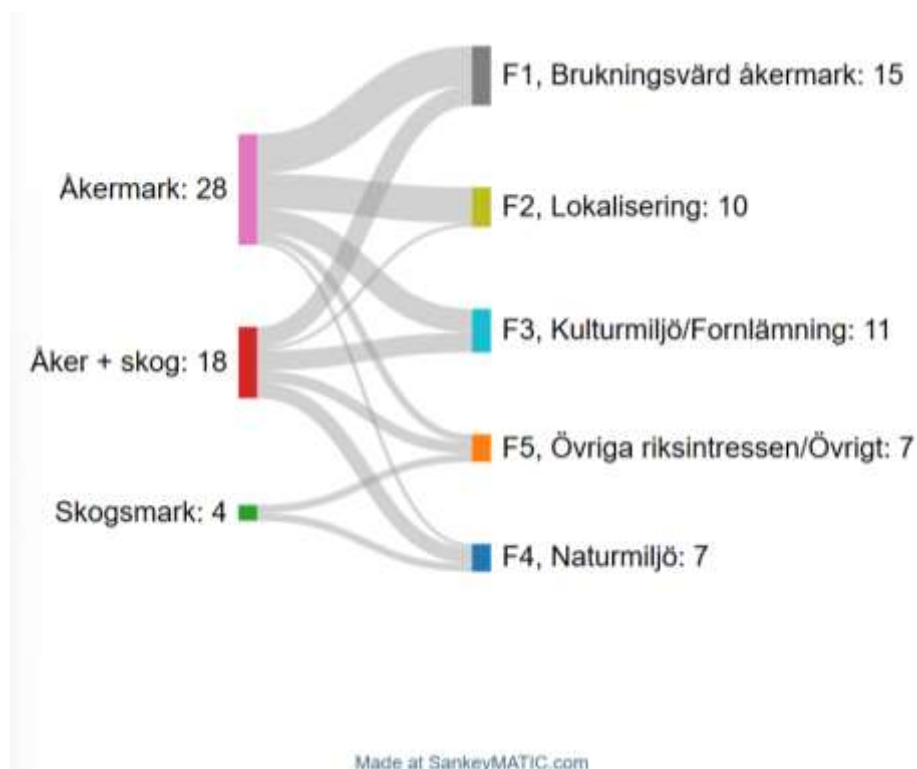
Kvalitativ granskning har gjorts av de beslut om förbud som fattats av Länsstyrelsen under kalenderåret 2023. Se även bilaga 1.

3.2.1 Beslut om förbud 2023

Vid kartläggning av bakomliggande skäl för beslut om förbud av verksamhet har marktyper indelats i kategorierna åkermark, skogsmark samt i förekommande fall en kombination av åkermark och skogsmark då dessa marktyper förekommer i samma ärende. I begreppet skogsmark ingår i denna studie även marktyper som våtmark och skogsimpediment. Dessutom har de skäl som anges som grund för det fattade beslutet indelats i fem olika kategorier. Skälen benämns vidare i studien som faktorer. Kategorierna är Brukningsvärd Jordbruksmark (F1), Bristande lokalisering (F2), Kulturmiljö/Fornlämning (F3), Skyddsvärd naturmiljö (F4) samt Övriga riksintressen/övrigt (F5). I kategorin övrigt ingår riksintressen som friluftsliv samt andra skäl såsom vattenverksamhet.

3.2.1.1 Västra Götaland

Figuren nedan visar en kartläggning av beslut om förbud inom Västra Götalands län fattade under kalenderåret 2023. Totalt 17 st, varav 10 st avsåg Åkermark, 2 st avsåg Skogsmark och 5 st avsåg en kombination av Åker + Skog. Resultatet redovisas i ett Sankey-diagram. Se figur 2.

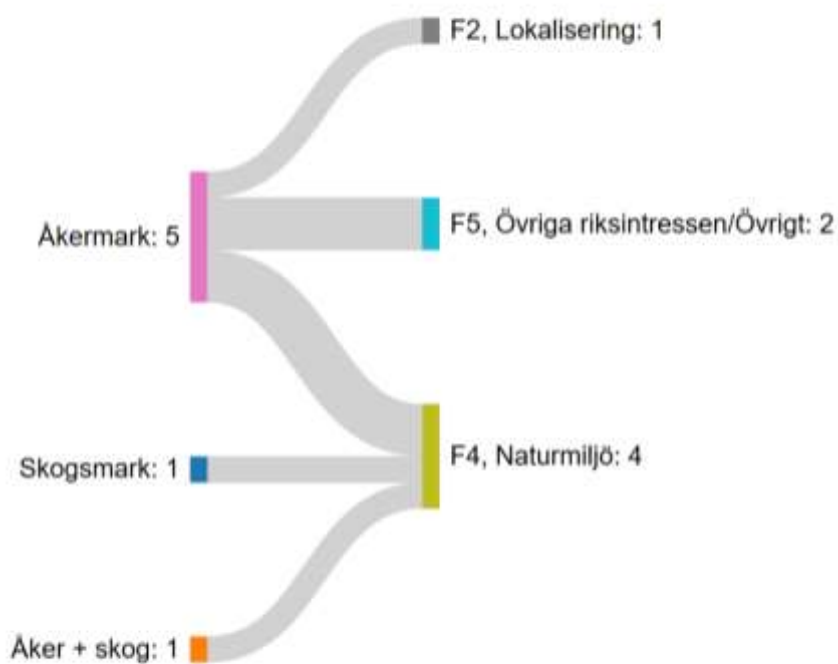

Figur 2, Beslut om förbud i Västra Götalands län 2023, marktyp och skäl.

Figuren/diagrammet visar att flest ärenden där beslut om förbud av verksamhet fattats av Västra Götalands Länsstyrelse under 2023 rörde åkermark, följt av ärenden med både åker- och skogsmark, följt av ärenden som rör skogsmark. Bland faktorerna som anges som skäl för beslutet sticker brukningsvärd åkermark ut, som anges i 15 st ärenden, vilket motsvarar samtliga ärenden på åkermark och samtliga ärenden som avser marktypen Åker + Skog. I 9 st fall med marktypen Åkermark anges även faktorn bristande lokaliseringsutredning som skäl. Bland fallen med marktypen Åkermark angavs faktorn kulturmiljö/fornlämning i 6 st ärenden, faktorn Övriga riksintressen/övrigt i 2 st ärenden och Naturmiljö i 1 st ärenden. I fallen med marktyp Åker + Skog angavs, utöver brukningsvärd jordbruksmark i samtliga fall, faktorn bristande lokaliseringsutredning i 1 st fall, faktorn Kulturmiljö/fornlämning i 6 st fall, Övriga riksintressen/övrigt i 3 st fall samt faktorn naturmiljö i 4 st fall. Bland fallen med marktypen skogsmark angavs faktorn Naturmiljö respektive Övriga riksintressen/övrigt i samtliga 2 st ärenden.

3.2.1.2 Halland

Figuren nedan visar en kartläggning av beslut om förbud inom Hallands län fattade under kalenderåret 2023. Totalt 5 st ärenden, varav 3 st avsåg Åkermark, 1 st avsåg Skogsmark och 1 st avsåg en kombination av Åker + Skog. Resultatet redovisas i ett Sankey-diagram. Se figur 3.

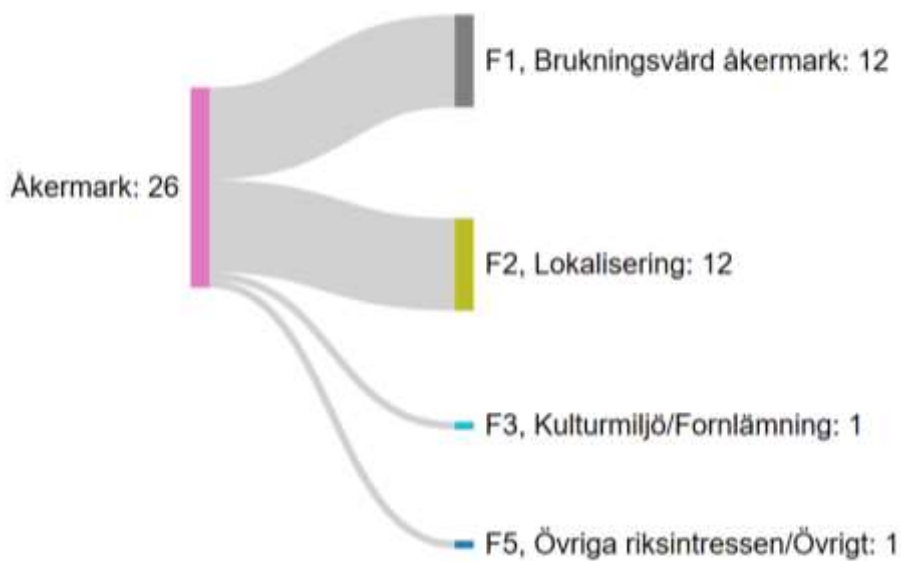

Figur 3, Beslut om förbud i Hallands län 2023, marktyp och skäl.

Figuren/diagrammet visar att flest ärenden där beslut om förbud av verksamhet fattats i Halland under 2023 rörde åkermark, 3 st, följt av ärenden med både åker- och skogsmark samt ärenden som rör skogsmark, 1 st ärende inom respektive kategori. Bland faktorerna som anges som skäl för beslutet sticker naturmiljö ut, som anges som skäl i 80 % av aktuella ärenden. I de fall som avser Skogsmark respektive Åker + Skog anges endast denna faktor som skäl. Inom de fall som avser åkermark anges dessutom faktorn Övriga riksintressen/Övrigt i två av de två aktuella ärendena. I ett fall anges bristande lokaliseringsutredning som skäl.

3.2.1.3 Skåne

Figuren nedan visar en kartläggning av beslut om förbud inom Skåne län fattade under kalenderåret 2023. Totalt 12 st ärenden, samtliga 12 st avsåg Åkermark. I några fall ingår även annan mark men då har beslutet fattats som ett delvis förbud av verksamhet innebärande att förbudet ej omfattar den del av området som avser annan mark än Åkermark. Resultatet redovisas i ett Sankey-diagram. Se figur 4.

Made at SankeyMATIC.com

Figur 4, Beslut om förbud i Skåne län 2023, marktyp och skäl.

Figuren/diagrammet visar att samtliga ärenden där beslut om förbud av verksamhet fattats av Länsstyrelsen i Skåne under 2023 rörde åkermark. Bland faktorerna som anges som skäl för beslutet sticker brukningsvärd åkermark samt bristande lokaliseringsutredning ut, som anges i samtliga 12 st ärenden. I ett fall anges faktorn Kulturmiljö/Fornlämning som skäl respektive i ett fall anges faktorn Övriga riksintressen/Övrigt som skäl.

Utöver dessa 12 beslut har i Skåne dessutom 4 st beslut avseende förelägganden om MKB fattats som ej har granskats i samband med denna studie eftersom att de har kategoriserats separat i Länsstyrelsens underlag. Dessa beslut har förenats med ett beslut om förbud.

3.2.2. Skäl till förbud, citat från motivering till beslut

Nedan redovisas citat hämtade från beslut fattade av Länsstyrelser vilka har granskats inom ramen för kartläggningen av beslutsunderlag kring beslut om förbud av verksamhet.

3.2.2.1 Åkermark och hänvisning till MÖD-domar.

I samband med beslut av förbud av verksamhet har Länsstyrelsen i Skåne i samtliga ärenden hänvisat till MÖD-domar och Länsstyrelsen i Västra Götaland gör samma sak i de flesta av de fall där marktypen är åkermark eller åkermark + skogsmark, medan Halland inte har gjort någon hänvisningar till MÖD-domar i sina beslutsunderlag, se bilaga 1.

I tabellen nedan redovisas 5 st citat från beslut om förbud i Skåne respektive Västra Götaland som härrör till hur hänvisning till aktuella domar (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 15064-21 dom 2022-11-22) (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 1026-22 dom 2022-11-22).

Tabell 4. Citat från Västra Götalands, Hallands och Skåne län, rörande åkermark och hänvisning till MÖD-domar.

LÄN	Diarie-nummer	Citat
Skåne	Dnr. 4987-2023	<i>“Med beaktan av att anläggningen syftar till produktion till elnätet dvs att tillgodose ett allmänt intresse är det nödvändigt att lokaliseringsutredningen ses utifrån ett samhällsperspektiv. Enligt praxis (MÖD M 15064-21 och M 1026-22) är det inte tillräckligt att begränsa lokaliseringsutredningen till en enskild fastighet eller ett enskilt företagsperspektiv. Alternativa platser för solceller kan vara nedlagda flygplatser, deponier, tak- och fasadinstallationer, industrier o.s.v. Länsstyrelsen är införstådd med att dessa platser skulle innebära andra utmaningar, men bedömer ändå att det bör finnas andra alternativa lösningar för anläggande som inte innefattar ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark. En rimlig avgränsning för alternativa placeringar bör kunna ställas till utbredningen för elområde 4. Inom elområde 4 bör det rimligtvis finnas andra platser som är bättre lämpade för elproduktion och för solcellsanläggningar än brukningsvärd jordbruksmark.”</i>

	Dnr. 4987- 2023	<i>“Mark- och miljööverdomstolen har i målen M 1026-22 samt 15064-21 klargjort att anläggande av en solcellsanläggning med en driftstid om 30-35 år är att anse som ett varaktigt ianspråktagande av marken det även om marken är bevoxen med vall eller motsvarande. Länsstyrelsen bedömer därav att solcellsanläggningen, trots att den har en begränsad teknisk livslängd och skulle kunna monteras ner i framtiden för att återuppta ett aktivt brukande av marken, inte är att betrakta som tillfällig. Det är därför viktigt att ta i beaktan att det kan röra sig om ett betydligt längre ianspråktagande av jordbruksmarken än de angivna 40 åren.”</i>
Skåne	Dnr. 10806- 2023:	<i>“Mark- och miljööverdomstolen har i målen M 1026-22 samt 15064-21 klargjort att anläggande av en solcellsanläggning med en driftstid om 30-35 år är att anse som ett varaktigt ianspråktagande av marken. Länsstyrelsen bedömer därav att solcellsanläggningen, trots att den har en begränsad teknisk livslängd och skulle kunna monteras ner i framtiden för att återuppta ett aktivt brukande av marken, inte är att betrakta som tillfällig. Det är därför viktigt att ta i beaktan att det kan röra sig om ett betydligt längre ianspråktagande av jordbruksmarken än de angivna 25-35 åren.”</i>
Västra Göta- land	Dnr. 11348- 2023	<i>“Solcellsanläggningen som har en uppgiven livslängd om ca 35 år, kommer att hindra brukandet av marken i vart fall under panelerna närmast marken och där ställningarna fästs. Jordbruksmarken kommer därmed att tas i anspråk på ett varaktigt sätt. Att marken i ett senare skede skulle kunna återställas till jordbruksmark förändrar inte bedömningen (Jmfr MÖD M 15064-21).”</i>

Västra Göta- land	Dnr. 21288- 2023	<i>“Enligt MÖD M 15064-20, 2022-11-22 menas med ”tillfredsställande” följande: Med ”tillfredsställande” avses enligt förarbetena att lokaliseringen av anläggningen ska vara fullt godtagbar från samhällsbyggnadssynpunkt. Den alternativa lokaliseringen ska vara tekniskt och funktionellt lämplig samt ekonomiskt rimlig. (Se prop. 1985/86:3 s. 158.) (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 januari 2022 i mål nr P 14634-20).”</i>
-------------------------	------------------------	---

Tabell 4 visar hur Länsstyrelsen i Skåne respektive Länsstyrelsen i Västra Götaland i tabellen redovisade ärenden hänvisar till två aktuella MÖD domar från 2022 i samband med motiveringar till beslut om förbud av verksamhet. I båda länen används domarna som stöd för motiveringen i fall där lokaliseringsutredningen varit bristfällig samt avseende verksamhetens beräknade livslängd och dess ianspråktagande av mark. I Hallands län hänvisar Länsstyrelsen ej till motsvarande domar i samband med motsvarande beslut om förbud av verksamhet som granskats.

3.2.2.2 Förelägganden om försiktighetsmått

I samband med anmälan om samråd blir det i förekommande fall aktuellt att avväga behovet för tillsynsmyndigheten att förelägga verksamhetsutövaren om att vidta försiktighetsmått, även kallat försiktighetsåtgärder. I nedan redovisade ärenden förs resonemang kring försiktighetsåtgärder och dess användning i samband med antingen beslut om förbud eller beslut om delvis förbud. Nedan redovisas även ett citat från ett beslut om föreläggande om försiktighetsmått.

Tabell 5. Citat från Västra Götalands, Hallands och Skåne län, rörande beslut om förelägganden av försiktighetsmått.

LÄN	Diarienummer	Citat
-----	--------------	-------

Skåne	Dnr. 12455-2023:	<i>“Länsstyrelsen bedömer att det inte, genom föreläggande om försiktighetsåtgärder, går att förhindra eller begränsad skadan på naturmiljön i tillräcklig utsträckning. Länsstyrelsen beslutar därför att verksamheten delvis ska förbjudas.”</i>
Skåne	Dnr. 17103-2023:	<i>“Sökande har angett att området ska sås in med fröblandning och skötas med bete. Länsstyrelsen bedömer att det saknas möjlighet att inom ramen för ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken ställa krav på hur anläggningen ska skötas. Det går således inte att säkerställa att marken kommer skötas med jordbruksliknande skötsel och på så sätt fortsätta bidra till livsmedelsproduktionen.”</i>
Skåne	Dnr. 18689-2023:	<i>“Sökande har angett att området ska skötas med jordbruksliknande skötsel i form av bete. Länsstyrelsen bedömer att det saknas möjlighet att inom ramen för ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken ställa krav på hur anläggningen ska skötas. Det går således inte att säkerställa att marken kommer skötas med jordbruksliknande skötsel och på så sätt fortsätta bidra till livsmedelsproduktionen.”</i>
Skåne	Dnr. 10806-2023:	<i>“För de områden som utgörs av skogsimpediment, se grönmarkerat område i bilaga 4, förelägger Länsstyrelsen med stöd av 12 kap 6 § miljöbalken Bjäre Kraft Energi AB att vidta följande försiktighetsåtgärder till skydd för naturmiljön: Stängslet ska utformas med en öppning om minst 10 cm i nedkant mellan stängsel och mark.”</i>

Västra Götaland	Dnr. 2688-2023	<i>“Länsstyrelsen bedömer att det inte, genom föreläggande om försiktighetsåtgärder, går att förhindra eller begränsa den negativa effekten på jordbruksmarken och naturmiljön.”</i>
Västra Götaland	Dnr. 13499-2023	<i>“Länsstyrelsen bedömer att det inte, genom föreläggande om försiktighetsåtgärder, går att förhindra eller begränsad skadan på jordbruksmarken eller landskapsbilden i tillräcklig utsträckning.”</i>
Västra Götaland	Dnr. 4424-2023 (Beslut om förbud och föreläggande om att ta fram MKB)	<i>“När MKB:n är komplett slutför Länsstyrelsen miljöbedömningen och fattar beslut i ärendet. Länsstyrelsens beslut kan resultera i att verksamheten kan godkännas med försiktighetsmått alternativt att verksamheten förbjuds.”</i>
Halland	Dnr. 3529-2023: (Beslut om föreläggande av försiktighetsmått)	<i>“Länsstyrelsen bedömer att den planerade åtgärden inte på ett väsentligt sätt skadar naturmiljön om åtgärden utförs i enlighet med anmälan och beslutade försiktighetsåtgärder följs. Länsstyrelsen bedömer att vegetationen i solcellsparken behöver hållas nere med någon form av hävd i en jordbruksliknande skötsel. Detta för att inte skugga solcellspanelerna.”</i>

Tabell 5 visar resonemang kring behov och tillämpning avseende förelägganden om försiktighetsmått i samband med beslut om förbud av verksamhet. I ett fall avser beslutet ett föreläggande om försiktighetsmått utan beslut om förbud. Detta för att kunna göra en jämförelse och eftersom Länsstyrelsen i Halland valt att redovisa dessa ärenden i en egen kategori, till skillnad från Skåne och Västra Götaland där sådana beslut ingår i kategorin beviljade ärenden, vilka ej har granskats i studien. Resultatet i tabellen visar att Länsstyrelsen i Skåne och Västra Götaland ser svårigheter

att genom föreläggande av försiktighetsåtgärder hindra eller begränsa negativa effekter eller skador på naturmiljön respektive landskapsbilden i tillräcklig omfattning för att verksamheten ska kunna beviljas.

Länsstyrelsen i Skåne anger även i två beslut att det saknas stöd inom ramen för 12:6§ MB förelägga om sådana åtgärder som reglerar hur skötseln på platsen ska genomföras. I ett ovan redovisat ärende har Länsstyrelsen i Skåne valt att förelägga om försiktighetsmått avseende hur stängsel ska monteras i syfte att skydda naturmiljön. Länsstyrelsen i Halland har beslutat att förelägga verksamhetsutövaren att en jordbruksliknande skötsel ska bedrivas.

3.2.2.3 Skog och skogsimpediment

I tabellen nedan redovisas citat hämtade från beslut om förbud eller delvis förbud av verksamhet, i samband med anmälan om samråd om ändrad markanvändning inom ärenden med sådan marktyp som i denna studie benämns som skogsmark, vilket innehåller även exempelvis skogsimpediment och våtmark.

Tabell 6. Citat från Västra Götalands, Hallands och Skåne län, rörande skog och skogsimpediment.

LÄN	Diarienummer	Citat
Skåne	Dnr. 18689-2023	<i>“Länsstyrelsen finner att de aktuella delområdena utgörs av gles skogsmark som inte brukas. Enligt 3 kap 4 § miljöbalken ska skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk. Den aktuella skogsmarken har inte ett så högt värde för skogsbruket att solcellsanläggningen inte kan ges företräde. Naturovärdena på platsen bedöms begränsade.”</i>

Västra Götaland	Dnr. 1683-2023 Beslut om förbud och föreläggande om att ta fram MKB	<i>“En beskrivning av effekter på naturmiljön behöver grundas på en översiktlig naturinventering (inkl. häckfågelinventering) med inriktning på att identifiera eventuella skyddade arter och biotoper för sådana. Eftersom jordbruksmarken inte kan väntas hysa några särskilda naturvärden, kan inventering inriktas på skogsmarken (område A och B).”</i>
Västra Götaland	Dnr. 4424-2023 Beslut om förbud och föreläggande om att ta fram MKB	<i>“Konsekvenser för skogsbruket av den anmälda åtgärden bör beskrivas. Kommer skogsbruket i närliggande områden att försvåras eller på annat sätt påverkas av den planerade åtgärden? Bedömningen bör göras för normalt skogsbruk men även beakta händelser som brand, kraftig nederbörd, storm och insektsangrepp. Skogsstyrelsen och angränsande skogsägare bör ingå i samrådskretsen.”</i>
Halland	Dnr. 2340-2022 Beslut om delvis förbud	<i>Länsstyrelsen bedömer, mot bakgrund av ovanstående, att området som avses avverkas inte har så höga naturvärden som Skogsstyrelsen gör gällande. Dock finns det höga naturvärden i den nyckelbiotop som ligger intill området. En avverkning enligt anmälan riskerar att skada naturvärdena i nyckelbiotopen genom en markant förändring i mikroklimatet. För att motverka detta behöver en skyddszon på ett antal trädreder lämnas intill nyckelbiotopen. Länsstyrelsen bedömer därför att en skyddszon på 20 m behöver lämnas. Länsstyrelsen förbjuder därmed anmäld avverkning inom området markerat i bilaga 2. För övriga delar av området som avses avverkas, bedömer länsstyrelsen att naturmiljön inte påverkas på</i>

		<i>ett väsentligt sätt av åtgärden. Därmed godtar länsstyrelsen avverkningen i dessa delar. "</i>
Halland	Dnr. 7430-2023	<i>"Vid den inventering som utförts av bolaget har huvuddelen av aktuell yta bedömts ha endast visst naturvärde och en mindre del lågt naturvärde. Av beskrivningen av VMI:s klassificering framgår dock följande: "Klass 2 är ur naturvårdssynpunkt värdefulla objekt. Dessa objekt bör ses som en grupp där starka motiv för bevarande av naturvärdena finns. De är i princip opåverkade av ingrepp och kan, tillsammans med klass 1-objekten, betraktas som ett urval representativa och ekologiskt stabila våtmarker i den naturgeografiska regionen. Klass 2-objekten bör av naturvårdsskäl inte exploateras. Även små (lokala) ingrepp bör i det längsta undvikas. Länsstyrelsen bedömer att ett förbud är nödvändigt utifrån områdets naturvärden och den ostörda miljön. Området ingår i ett större våtmarksobjekt som i Länsstyrelsens våtmarksinventering givits naturvärdesklass 2 (höga naturvärden)."</i>

I tabell 6 redovisas utdrag som belyser Länsstyrelsens resonemang avseende skyddsvärd natur vid uppförande av solcellsanläggning, inom skogsimpediment och i anslutning till nyckelbiotop, samt hur naturvärden i skog ska beaktas vid framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Resultatet visar i ett fall i Skåne län där Länsstyrelsen bedömer att aktuella naturvärden bedöms så begränsade att solcellsanläggningen inte kan ges företräde. Inom Västra Götaland är resultaten hämtade från beslut om förbud i samband med beslut om föreläggande att ta fram en MKB samt myndighetens beskrivning kring vad som ska ingå i denna utredning. I Halland redovisas två ärenden i vilka resonemang förs kring behovet av att skydda värdefull respektive orörd natur vilket föranlett beslut om förbud eller delvis förbud.

4. Diskussion

Diskussion med utgångspunkt från frågeställningarna i studien och redovisat resultat, indelad i fem avsnitt; åkermark, skogsmark, kulturmiljö och övriga skäl, nationell styrning och samordning samt metoddiskussion.

4.1 Åkermark

Resultatet av denna studie visar att de tre aktuella länen, Skåne, Halland och Västra Götaland, skiljer sig åt avseende inkomna anmälningsärenden kring ändrad markanvändning för uppförande av solceller, sett till vilka marktyper som är aktuella för uppförande av solcellsanläggningar, samt utfallet efter handläggning av dessa ärenden. Även de skäl som anges som motivering för att förbjuda verksamheter har genom denna granskning visat sig skilja sig åt något mellan de olika länen.

I Skåne län har antalet inkomna ärenden legat förhållandevis högt både år 2022 och 2023, samtidigt som volymen ärenden i Halland och Västra Götaland har ökat påtagligt mellan åren 2022 och 2023. Av de ärenden som förbjudits sticker Västra Götaland ut, sett till både andelen förbjudna ärenden som i faktiska tal. Av 134 inkomna ärenden åren 2022 och 2023 har beslut om förbud fattats i 38 st (motsvarande 28,4%), följt av Skåne där beslut om förbud fattats i 34 st ärenden av totalt inkomna 211 (motsvarande 16%) och Halland där beslut om förbud fattats i 5 ärenden av de totalt 90 inkomna (motsvarande 5,6%) under samma period.

Vid granskning av samtliga förbudsbeslut fattade under 2023 kan konstateras att Skåne endast fattat beslut om förbud när marktypen varit jordbruksmark. I de fall där andra marktyper varit inblandad i ärendet, såsom skog, skogsimpediment eller våtmark, har beslutet ändå endast omfattat den del av området som utgörs av sådan mark som bedömts vara brukningsvärd jordbruksmark. I samtliga av dessa ärenden har brukningsvärd åkermark och bristande lokalisering utredning angetts som skäl för beslut om förbud av verksamhet. I de andra två länen är situationen delvis annorlunda, både avseende marktyper och skäl som anges i motiveringen vid beslut om förbud. Halland har, i motsats till Skåne, inte i något av de granskade besluten angett brukningsvärd

jordbruksmark som skäl för beslutet, trots att fyra av de fem besluten helt eller delvis rör åkermark. I ett av dessa beslut hävdas bristande lokaliseringsutredning. Västra Götaland är det län med störst variation avseende såväl marktyper som skäl till beslut om förbud. I samtliga beslut som helt eller delvis rör åkermark anges brukningsvärd jordbruksmark som skäl till förbudet. I samband med 10 av dessa 15 ärenden anges dessutom bristande lokaliseringsutredning som skäl till samma beslut.

Att brukningsvärd åkermark, som skyddas av Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 5 §, väger tungt i de allra flesta fall där förbud mot uppförande av solenergi på jordbruksmark beslutats framgår tydligt i resultatet av denna studie. I merparten av dessa ärenden anges att lokaliseringsutredningen varit bristfällig. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Länsstyrelsen i Skåne hävdar båda i sina respektive bedömningar att intresset för den åkermark, vilken klassas som brukningsvärd, väger tyngre än det allmänna intresset för energiproduktion, åtminstone i de fall där bristande lokaliseringsutredning anges, så till den grad att det inte i ärendet kunnat bevisas att anläggningen inte kunnat uppföras på en annan plats där intrånget på livsmedelsproduktionen i högre utsträckning kunnat begränsas. Länsstyrelsen i Halland, som inte i något av dessa ärenden landat i samma slutsats, motiverar dock sitt beslut, exempelvis vid beslut om att förelägga verksamhetsutövaren om att vidta försiktighetsåtgärder, att det allmänna intresset kring ökad produktion av förnybar energi väger tyngst samt att påverkan på naturmiljön i området har kunnat begränsas genom vidtagna försiktighetsåtgärder, om bland annat skötsel av markens vegetation och montering av stängsel runt anläggningen.

Vidare när det gäller försiktighetsåtgärder tycks det råda viss tveksamhet kring möjligheten för tillsynsmyndigheten att, inom ramen för samrådet, förelägga verksamhetsutövaren att vidta sådana försiktighetsåtgärder att skadan på naturmiljön, i detta fall åkermarken, kan begränsas vid etablering av en solkraftspark. Tillsynsmyndigheten i de aktuella länen uttrycker saken med en viss nyansskillnad. Länsstyrelsen i Skåne anger att myndighetens bedömning är att det saknas lagstöd för att kunna förelägga om erforderliga försiktighetsåtgärder kring hur brukandet av marken ska ske. Man skriver i ett fall att "Länsstyrelsen bedömer att det saknas

möjlighet att inom ramen för ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken ställa krav på hur anläggningen ska skötas. Det går således inte att säkerställa att marken kommer skötas med jordbruksliknande skötsel och på så sätt fortsätta bidra till livsmedelsproduktionen” (dnr. 17103-2023)(dnr. 18689-2023). I Västra Götaland anger myndigheten att bedömningen är att det “inte, genom föreläggande om försiktighetsåtgärder, går att förhindra eller begränsad skadan på jordbruksmarken eller landskapsbilden i tillräcklig utsträckning” (dnr. 13499-2023). I Halland, där brukningsvärd åkermark inte angetts som grund för något förbudsbeslut, beskrivs alltså, tvärtom mot de andra två myndigheterna, att försiktighetsmått kan anges, vilket man också gör i ett fall av de som granskats där Länsstyrelsen beskriver att man “bedömer att vegetationen i solcellsparken behöver hållas nere med någon form av hävd i en jordbruksliknande skötsel” (dnr. 3529-2023). Denna studie har, med beaktande av dess avgränsning, inte gjort någon fullständig kartläggning kring användandet av försiktighetsmått. I en sådan granskning bör alla ärenden, även beviljade i kombination med förelägganden om försiktighetsmått granskas, vilket ej skett i denna studie som valt att granska beslut om förbud samt de skäl som då angetts.

Bristande lokaliseringstudier har, som nämnts ovan, angetts som skäl till beslut om förbud av verksamhet i merparten av de fall där marktypen helt eller delvis utgjorts av åkermark. Länsstyrelsen i Skåne har konsekvent, i alla förbudsbeslut under 2023, hänvisat till Mark- och Miljödomstolens domar (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 15064-21 dom 2022-11-22) (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 1026-22 dom 2022-11-22), från år 2022, vilka fastslår den praxis som dels anger att en lokaliseringstudie inte kan anses vara tillräcklig om den endast utgår från en enskild fastighets eller ett enskilt företags perspektiv, utan behöver utgå från ett helhetsperspektiv när bästa valet av plats ska väljas. Praxis anger även att en solkraftsanläggnings livslängd, uppskattad till 35-40 år, inte är att betrakta som en tillfällig installation och därför är att betrakta som ett varaktigt ianspråktagande av marken, varför det också blir väsentligt att utreda om bästa möjliga plats med minsta möjliga intrång eller skada på naturmiljön har valts ut för den tänkta verksamheten.

Mark- och miljööverdomstolens senaste dom (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 14461-22 dom 2024-04-03) har, tillsammans med de tidigare nämnda fallen, gjort det allt mer tydligt att produktion av solenergi på jordbruksmark inte uppväger tillräckliga fördelar för att kunna ta jordbruksmark i anspråk för energiproduktion, i de fall jordbruksmarken anses vara brukningsvärd. Man kan då ställa sig frågan om följden av denna praxis kommer att leda till att anläggare av större solkraftsparker i framtiden kommer ta sikte på skogsmark i än högre utsträckning i det fall branschen anser att möjligheten att uppföra solkraftanläggningar på jordbruksmark avsevärt försvåras. Detta befarar även juristen hos Hushållningssällskapet, Caroline Weibull-Göransson, kan bli en konsekvens av domstolens senaste domar i denna typ av ärenden (Hushållningssällskapet, 2024). "Domen är intressant ur många perspektiv, i synnerhet för våra kunder, markägare, som nu får en fingervisning om solceller överhuvudtaget är aktuellt att etablera på åkermark... Effekten kommer med stor sannolikhet bli att fler skogsägare blir kontaktade av solparksföretag" (Hushållningssällskapet, 2024).

4.2 Skogsmark

Resultatet av denna studie visar att det förekommer anmälningar om samråd för ändrad naturmiljö, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 §, där syftet är att uppföra solcellsanläggningar på skogsmark. Vid granskningen av beslut om förbud av verksamhet, inom ramen för denna studie, visar resultatet att det skiljer sig något mellan de olika länen. I de fall som granskats i Skåne län omfattar förbuden endast åkermark och i de fall skogsmark eller annan mark, exempelvis våtmark eller skogsimpediment, förekommer omfattas inte dessa områden av förbudet. Länsstyrelsen i Skåne (dnr. 18689-2023) skriver i samband med ett av besluten att "Den aktuella skogsmarken har inte ett så högt värde för skogsbruket att solcellsanläggningen inte kan ges företräde... Naturvärdena på platsen bedöms begränsade". I Halland förekommer skog helt eller delvis i två av de granskade besluten, i båda fallen anger myndigheten skyddsvärd natur som skäl för beslutet om förbud av verksamheten. I ett av dessa två ärenden beslutar Länsstyrelsen att delvis förbjuda verksamheten genom att förordna verksamhetsutövaren att lämna

en skyddszon runt en närliggande nyckelbiotop och i övrigt inte förbjuda den avverkning av skogen som avses i anmälan. Myndigheten skriver här även att "området som avses avverkas inte har så höga naturvärden som Skogsstyrelsen gör gällande. Dock finns det höga naturvärden i den nyckelbiotop som ligger intill området. En avverkning enligt anmälan riskerar att skada naturvärdena i nyckelbiotopen genom en markant förändring i mikroklimatet", enligt Länsstyrelsen i Halland (dnr. 2340-2022). I det andra fallet beslutar samma myndighet om ett delvis förbud samt förelägger verksamhetsutövaren försiktighetsåtgärder gällande hur återställande ska ske efter att verksamheten avslutas. I den del som förbjuds skriver myndigheten i motiveringen att "Länsstyrelsen bedömer att ett förbud är nödvändigt utifrån områdets naturvärden och den ostörda miljön" (dnr. 7430-2023). I beslutsunderlaget hänvisas till att området ingår i en inventering av våtmarker i vilken naturvärdena i en bedömning har klassats inom näst högsta nivån (klass 2, höga naturvärden) samt att bolagets egen utredning konstaterar ett visst naturvärde i stora delar av området.

I Västra Götaland förekommer skogsmark helt eller delvis i sju av de granskade besluten. I samtliga av dessa sju ärenden anges skyddsvärd natur som skäl för beslutet om förbud av verksamheten. I samtliga fall har beslutet om förbud även kombinerats med ett föreläggande till verksamhetsutövaren om att ta fram en Miljökonsekvensbeskrivning (MKB). I samband med ett sådant beslut skriver även myndigheten vad man anser behöver ingå i denna MKB, vilket vid ett tillfälle uttrycks enligt följande: "En beskrivning av effekter på naturmiljön behöver grundas på en översiktlig naturinventering (inkl häckfågelinventering) med inriktning på att identifiera eventuella skyddade arter och biotoper för sådana. Eftersom jordbruksmarken inte kan väntas hysa några särskilda naturvärden, kan inventering inriktas på skogsmarken", enligt Länsstyrelsen i Västra Götaland (dnr. 1683-2023). Utredningen behöver alltså konstatera att åtgärden eller verksamheten riskerar att medföra påtaglig skada på naturmiljön, i form av områdets naturvärden och som inskränker på art- eller biotopskyddet, för att det ska finnas grund för att förbjuda en sådan verksamhet som innebär att skog, som kanske ändå avses avverkas med tanke på dess ålder, ersätts av solcellsanläggningar

istället för att återplanteras. Här blir tydligt att andra skogliga värden, såsom klimatpåverkan av minskad skogsvolymer eller minskad mängd inbundet kol i skog och skogsmark, ej beaktas i samband med ett beslut om ändrad markanvändning.

Det fall från Västra Götaland som nämns ovan, i vilket både åker och skogsmark ingår, omfattar enligt anmälan en yta om cirka 9,5 hektar, vilket är det minsta området där skogsmark helt eller delvis ingår och där myndigheten beslutat om ett sådant förbud i kombination med ett föreläggande om att ta fram en MKB. I andra fall som granskats uppgår den totala arealen till 100 respektive 170 hektar helt eller delvis bestående av skog. Så kallade "stora mark- och vattenområden" ska, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 2 §, i så stor utsträckning som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada dess karaktär, om området sedan innan inte alls eller endast i obetydlig omfattning är påverkad av exploatering eller andra ingrepp i miljön. Detta torde medföra att större områden kan bli föremål för en mer omfattande utredning än vad som gäller vid samrådet. Att Länsstyrelsen förelägger verksamhetsutövaren att ta fram en MKB, alternativt beslutar om betydande miljöpåverkan (BMP), kan därför inte anses vara orimligt i sammanhanget. Länsstyrelsen i Västra Götaland anger att där verksamhetsutövare i större utsträckning än tidigare nu väljer att ansöka om frivilligt tillstånd i sådana fall som omfattar ett större markområde (Länsstyrelsen, Solceller på mark, u.d.). En tillståndprocess kan även per automatik medföra en grundligare utredning kring naturvärden och miljökonsekvenser samt att ett beslut om tillstånd har bindande rättsverkan vilket blir en trygghet för exploatören när en större investering ska göras i ett område (Carlman & Westerlund, 2007). Tillstånd har dock ännu ej prövats rättsligt och praxis är därför oklar.

För att få en helhetsbild kring tillämpningen av regelverket i skogsmark krävs en fullständig granskning av Länsstyrelsernas beslut, även beviljade ärenden, samt en kartläggning av de ärenden avseende ansökan om frivilligt tillstånd som inkommit till myndigheten, vilket ej, med beaktande av avgränsningen, har gjorts inom ramen för denna studie.

4.3. Kulturmiljö och övriga skäl till förbud

Resultatet för denna studie visar att det i förekommande fall händer att Länsstyrelsen anger andra skäl än de ovan nämnda vid beslut om förbud av verksamhet. Det handlar främst om kulturmiljö, fornlämningar eller landskapsskydd men kan även röra det som i denna studie kategoriserats som övriga skäl, innehållande exempelvis vattenverksamheter eller riksintressen. Detta förekommer framförallt i Västra Götaland där kulturmiljö angetts i 11 fall och där övriga skäl anges i 7 fall. I Skåne anges kulturmiljö och övriga skäl i samband med ett fall. I Halland anges övriga skäl i två fall. Sammantaget kan sägas att detta skäl väger tungt i de fall detta intresse ställs emot ändrad markanvändning. Därför är det en fördel om dessa förutsättningar tydligt framgår av Länsstyrelsens vägledning för verksamhetsutövare, vilket det kan finnas skäl att säkerställa.

4.4 Nationell styrning och samordning

Miljöbalken utgör det främsta styrmedlet när det kommer till hantering av solcellsanläggningar på mark. Trots att solcellsanläggningen inte definierats som en miljöfarlig verksamhet så faller denna typ av verksamhet ändå in under miljöbalkens tillämpning ur flera olika perspektiv. Dels är balkens allmänna hänsynsregler (2 kap.) och grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden (3 kap.) alltid tillämpliga för alla typer av verksamheter som berör markanvändning (SFS 1998:808). Dessutom är samrådet kring ändrad markanvändning, enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 § och som denna studie omfattar, tillämpligt om en verksamhet eller åtgärd väsentligt påverkar naturmiljön.

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 1§, avseende god hushållning, ska företräde ska ges till en sådan markanvändning som medför god hushållning från ett allmänt perspektiv. Därtill är skyddet av brukningsvärd jordbruksmark tydligast, vilket också syns i denna studie. Även skyddet av skogsmark, enligt miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 4 § 2 st., och känsliga naturmiljöer, enligt miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 3 §, torde vara tillämpliga i sammanhanget, även om detta skydd inte tycks vara lika starkt och inte heller har prövats rättsligt i samband med

uppförande av solcellsparker med hjälp av anmälan om samråd enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) 12 kap. 6 §. I takt med att större anläggningar hanteras inom ramen för anmälan om samråd, alternativt vid ansökan om frivilligt tillstånd, torde en sådan tolkning kunna bli prövad samt att skyddet av stora mark- och vattenområden som ej påverkats av exploatering eller andra ingrepp i miljön, enligt miljöbalken (SFS 1998:808) 3 kap. 2 § kan bli aktuellt för tillämpning. Som tidigare nämnts i studien har Mark- och Miljööverdomstolens avgöranden (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 15064-21 dom 2022-11-22) (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 1026-22 dom 2022-11-22) vid tillsynsmyndighetens tillämpning under 2023, som granskats i studien, varit vägledande och hänvisats till i flertalet av de fall där förbud av verksamhet beslutats på markområden som omfattas av brukningsvärd åkermark. Några motsvarande avgöranden av domstolen kring tillämpning vid solcellsanläggningar på skogsmark finns ännu inte.

Kring begreppet brukningsvärd åkermark har Länsstyrelserna tagit fram egna dokument kring vägledning för verksamhetsutövare som avser att uppföra solcellsanläggningar på åkermark. Dokumentet syftar till att förklara hur processen går till inom myndigheten, vilka steg som ingår och vilka underlag kan behövas tas fram, samt hur åkermarkens brukningsvärde bedöms i denna typ av ärenden. Ett sådant dokument har exempelvis tagits fram i Västra Götaland (Länsstyrelsen, Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark, 2024). Naturvårdsverkets vägledning avser samråd vid ändring av naturmiljön, (Naturvårdsverket, Samråd vid ändring av naturmiljön, u.d.). Det skulle dock kunna vara fördelaktigt med en tydligare vägledning kring hur bedömningen av naturvärden ska hanteras, kanske allra helst dock genom förtydligande i lag eller förordning. Här bör både perspektiven klimat och biologisk mångfald beaktas samt resonemang kring möjliga lösningar för samexistens mellan solkraftsproduktion och biologisk mångfald inklusive ekosystemtjänster kunna föras.

Mellan myndigheterna pågår en viss samordning kring hur denna typ av ärenden ska hanteras. Dels har en samlad lägesrapport för de så kallade "sydlänen" tagits fram år 2022 vilken beskriver situationen vid tidpunkten

avseende inkomna ärenden i aktuella län samt hur dessa hanteras (Länsstyrelserna, Solceller på mark – lägesbild sydlänen år 2022, 2022). Genom resultatet av denna studie kan delvis utläsas likheter kring formuleringar och beslut mellan olika Länsstyrelser, främst avseende Skåne och Västra Götaland. På nationell nivå förekommer dock ingen direkt gemensam samordning för hantering, prövning och rapportering av denna typ av ärenden. Detta märks genom de olikheter som förekommer i sättet material och data sammanställts vid utlämnande av allmänna handlingar från berörda Länsstyrelser där exempelvis uppställning, utformning samt kategorisering av ärenden och dess avgöranden hanteras olika. Ett bra exempel på gemensamt verktyg är dock den GIS-karta som tagits fram där samtliga solcellsanläggningar på mark med installerad effekt om 0,5 MW redovisas, vilken finns publicerad på hemsidan vindbrukskollen (Länsstyrelsen, Vindbrukskollen, u.d.).

Det skulle kunna vara en fördel att införa en tydligare nationell samordning kring denna typ av ärenden i syfte att underlätta för såväl tillsynsmyndigheter som verksamhetsutövare att ta del av vägledning och lägesbilder kring liknande ärenden. Det skulle även kunna vara intressant att skapa en helhetsbild kring processen, inkomna ärenden och utfallet av desamma, vilket ej gjorts inom ramen för denna studie. Detta för att på ett heltäckande sätt kunna bedöma likabehandlingen för denna typ av prövningar mellan de olika länsstyrelserna i landet.

Ett annat förslag för fortsatta studier är att undersöka behovet av att göra ett tillägg i Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251) där det idag helt saknas en styrning kring vilka anläggningar som berörs av anmälningsalternativt tillståndsplikt. Här skulle en nivå kunna anges, sett till yta eller effekt, där en solcellsanläggning på mark behöver ansöka om tillstånd. Detta med tanke på att anläggningarnas storlek idag omfattar stora markområden, inte minst kopplat till skogsmark, samt att behovet av mer underlag och en större samrådsrets i samband med prövningen kan tendera att öka. Detta kan jämföras med exempelvis vindkraftverk och -parker där reglering finns kring större respektive mindre anläggningar samt praxis kring hur tillåtligheten för dessa anläggningar ska hanteras.

Avslutningsvis kan konstateras att målkonflikter kring markanvändning kopplat till solcellsanläggningar på mark är påtaglig och riskerar att växa än mer framöver, i takt med att samhällets energibehov fortsätter att öka och anläggningarnas storlek samt synlighet i naturmiljön kan komma att bli mer påtaglig. Här står målet om mer förnybar energi i direkt motsats till såväl värnande av åkermark för livsmedelsproduktion som behovet av att värna skogsmark utifrån perspektiven klimat och biologisk mångfald. Tydligt blir att regelverket är utformat för att gynna pågående markanvändning, såsom jord- eller skogsbruk, alltmedan en förändrad markanvändning medför andra former av prövning och kravställande.

I sammanhanget kan resonemang föras kring vilka konsekvenser som EU:s nya markdirektiv kan medföra sett till de förslag om föreslås införas kring hur mark ska övervakas, brukas, förvaltas och i någon mån skyddas (Naturvårdsverket, Nytt förslag på markdirektiv för Europa, 2024). Det är inte omöjligt att ett sådant system, vid sidan om andra EU-direktiv, även kan komma att påverka vilken typ av mark som kan vara aktuell för en viss form av ändrad markanvändning – som medför en ändrad naturmiljö.

Ibland riskerar även de förnybara energislagen att ställas mot varandra när god hushållning med mark ska värderas. Detta i samband med att bästa möjliga plats ska väljas där behovet av ökad produktion av förnybar energi kan tillgodoses utan att exempelvis brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk. Det gäller då för en verksamhetsutövare att kunna motivera att markanvändningen sker på det sätt som är mest lämpligt, sett till dess beskaffenhet, läge och behov samt att tillräcklig samhällsnytta kan uppnås. Denna svårighet kommenterar även juristen hos Hushållningssällskapets i en kommentar till MÖDs senaste dom (Mark och miljööverdomstolen mål nr M 14461-22 dom 2024-04-03) (Hushållningssällskapet, 2024).

Antalet solcellsanläggningar som idag beviljas, inom ramen för samråd om ändrad markanvändning, kan betraktas som relativt hög, eller låg, om man ser till att 181 antal av 435 inkomna ärenden beviljades under perioden 2022-2023, motsvarande 41,6%. Påtaglig risk finns, om man beaktar naturvärden och behovet av att värna åker- och skogsmark i den gröna omställningen med hänsyn till klimatförändringarna, att det kan bli svårare

att uppföra större solkraftsanläggningar på mark utan att påtagligt skada eller förändra naturmiljön på platsen, trots att behovet av förnybar energi också kan bevisas ur ett samhälleligt perspektiv. Ett alternativ, i den mån det ej är möjligt att förena solcellsparker med annan markanvändning, är att undersöka om andra platser med redan ianspråktagen mark, exempelvis stora sammanhängande takytor eller nedlagda flygfält, deponier och andra exploaterade områden, i högre utsträckning kan användas innan andra värdefulla markresurser varaktigt får tas i anspråk. Kring detta resonerar även MÖD i samband med tidigare nämnda domar.

4.5 Metoddiskussion

Studien har genomförts genom en mixad metod där både kvalitativa och kvantitativa data har insamlats och analyserats. Merparten av den data som hanterats har samlats in från Länsstyrelsen i respektive län, genom att offentliga handlingar har begärts ut. Validiteten kan anses vara hög i rapporten baserat på de data som inhämtats och det ramverk som använts för analysen. Brister kan avse att de redovisningar och sammanställningar i de Excel-filer som begärts ut ser olika ut i de olika länen. Exempel på olikheter är kategoriseringar kopplat till utfallet av inkomna och hanterade ärenden samt att uppgifterna i Excel-filerna, avseende yta, effekt och andra detaljer, ibland fattas för olika ärenden. En brist är också att det inte finns sammanställda data hos någon nationell myndighet att begära ut, vilket också kan påverka utformningen av redovisningen mellan länen.

Dataanalysen har inom studien mestadels skett genom att begära ut och analysera offentliga handlingar i form av Excel-filer och Länsstyrelsernas beslutshandlingar. Den analys som gjorts avseende kvantitativa data har bestått av att kartlägga Excel-filer, jämföra och sammanställa den information som kan utläsas som tabeller och diagram i resultatet. Vid sådan analys finns risk för misstag, inte minst kopplat till de olikheter som förekommer i myndigheternas redovisning. Den analys som gjorts av kvalitativa data har främst skett genom granskning av beslutshandlingar vilka har jämförts med ett ramverk bestående av identifierade faktorer/skäl som angetts i motiveringen för myndighetens beslut. Vid sådan analys finns en risk för felaktigheter som kan komma att påverka utfallet av

resultatet. Även i det fall där citat hämtats från beslutshandlingar finns en risk att en fullständig bild ej redovisas.

Avgränsningen i studien har anpassats till att omfatta data inom ett fåtal län samt endast granskat beslut om förbud av verksamheter vilket kan begränsa studiens möjlighet att ge en helhetsbild, såväl inom ett län som på nationell nivå. För en fullständig kartläggning av miljöbalkens tillämpning avseende solceller på mark behövs sannolikt fler län och fler beslutsunderlag, även beviljade ärenden, granskas.

4.5 Slutsatser

Denna studie har visat att de faktorer som främst påverkar om en solcellsanläggning på mark kan tillåtas är faktorerna brukningsvärd åkermark och bristande lokaliseringstudier när det kommer till områden som helt eller delvis utgörs av jordbruksmark. I områden som helt eller delvis utgörs av skogsmark är den faktorn skyddsvärd natur det som främst påverkar tillåtligheten. I vissa fall påverkar även andra faktorer, exempelvis värdefull kulturmiljö eller andra riksintressen.

Storlek i form av markyta som tas i anspråk vid etablering av solcellsanläggning tycks vara bidragande för en anläggnings tillåtlighet, inte minst när marken helt eller delvis utgörs av skogsmark (och liknande marktyper). I dessa fall tycks tillsynsmyndigheten i viss utsträckning förelägga verksamhetsutövaren att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning eller andra underlag som beskriver i vilken utsträckning som anläggningen kan komma att skada eller väsentligt påverka naturmiljön.

Tillämpningen skiljer sig något mellan undersökta län sett till hur bedömningen på åkermark respektive skogsmark, även om de olika geografiska förutsättningarna delvis påverkar i varje enskilt fall. Det saknas dock tillräcklig vägledning, främst i form av praxis kring detta relativt nya fenomen, för att kunna avgöra hur väl tillämpningen förhåller sig till regelverket, främst när det gäller anläggningar som avser uppföras på skogsmark. För att underlätta avvägningen vid bedömning av god hushållning avseende markanvändning skulle den nationella styrningen behöva vissa förtydliganden. Parallellt med detta bör andra alternativa

platser där solcellsanläggningar kan uppföras, såsom tak och redan
ianspråktagen mark, eller nya metoder som möjliggör samexistens av flera
olika former av markanvändning främjas i syfte att minska risken att
brukningsvärd jordbruksmark och värdefull natur inskränks i det skede
där produktionen av förnybar energi till samhället behöver öka.

Litteraturförteckning

- Björnsson, L.-H., Pettersson, I., Morell, K., & van Noord, M. (2022). *En kartläggning av Solcellsparkar i Sverige 2021*. Borås: RISE, Research Institutes of Sweden AB.
- Carlman, I., & Westerlund, S. (2007). *Miljörätt Basbolen*. Uppsala: IMIR Institutet för miljörett.
- Energimyndigheten. (2023). *Ny prognos: El blir allt viktigare i energisystemet*. Hämtat från Energimyndigheten: <https://www.energimyndigheten.se/nyhetsarkiv/2023/ny-prognos-el-blir-allt-viktigare-i-energisystemet/> den 02 05 2024
- Energimyndigheten. (2024). *Solenergi*. Hämtat från Energimyndigheten: <https://www.energimyndigheten.se/fornybart/elproduktion/solenergi/> den 16 03 2024
- Energimyndigheten. (2024). *Tillstånd för solcellsanläggningar*. Hämtat från Energimyndigheten: <https://www.energimyndigheten.se/fornybart/tillstand-och-provning/tillstandsprocesser/tillstand-for-solcellsanlagningar/> den 25 01 2024
- Energimyndigheten. (2024). *Tillstånd för solcellspark*. Hämtat från Energimyndigheten: <https://www.energimyndigheten.se/fornybart/tillstand-och-provning/tillstandsprocesser/tillstand-for-solcellspark/> den 25 01 2024
- Fredriksson, F. (2021). *Brukningsvärd jordbruksmark*. Hämtat från Länsstyrelsen Västra Götaland: https://ext-dokument.lansstyrelsen.se/VastraGotaland/Planeringsunderlag/Ovrigt/Samtliga_presentationer_2021-09-23.pdf
- Hushållningssällskapet. (2024). *Stopp för solceller på åkermark*. Hämtat från Hushållningssällskapet: <https://hushallningssallskapet.se/stopp-for-solceller-pa-akermark/> den 02 05 2024
- Länsstyrelsen. (2024). *Länsstyrelsens vägledning om solceller på jordbruksmark*. Hämtat från Länsstyrelsen Västra Götaland: <https://www.lansstyrelsen.se/publikation?entry=2948&context=13> den 25 01 2024

- Länsstyrelsen. (u.d.). *Information till dig som planerar uppföra en markbaserad solcellsanläggning*. Hämtat från Länsstyrelsen Östergötland. den 25 01 2024
- Länsstyrelsen. (u.d.). *Solceller på mark*. Hämtat från Länsstyrelsen Västra Götaland: <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/miljo-och-vatten/energi--och-klimatomstallning/solceller-pa-mark.html> den 15 03 2024
- Länsstyrelsen. (u.d.). *Vindbrukskollen*. Hämtat från Länsstyrelsen Vindbrukskollen: <https://vbk.lansstyrelsen.se/> den 04 04 2024
- Länsstyrelsen. (u.d.). *Åtgärd i naturmiljön*. Hämtat från Länsstyrelsen Västra Götaland: <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/natur-och-landsbygd/aktiviteter-och-atgarder-i-naturen/atgard-i-naturmiljon.html> den 25 01 2024
- Länsstyrelserna. (2022). *Solceller på mark – lägesbild sydlänen år 2022*. Hämtat från Länsstyrelsen: <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/24/resource/342> den 15 03 2024
- Länsstyrelserna. (u.d.). *Samråd - För dig som är ansvarig för en verksamhet som ska söka tillstånd enligt miljöbalken*. Hämtat från Länsstyrelsen: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.61dfa31172a239705f2ad5b/1655210159819/Informationsfolder%20om%20samr%C3%A5d%20enligt%206%20kap%20milj%C3%B6balken-TA.pdf> den 25 01 2024
- Naturvårdsverket. (2001). *Naturvårdsverkets allmänna råd*. Hämtat från Naturvårdsverkets författningssamling: <https://www.naturvardsverket.se/4ac5cc/globalassets/nfs/2001/nfs2001-15.pdf> den 25 01 2024
- Naturvårdsverket. (2024). *Nytt förslag på markdirektiv för Europa*. Hämtat från Naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/fororenade-omraden/nytt-jord--och-markdirektiv-for-europa/> den 30 05 2024
- Naturvårdsverket. (u.d.). *Samråd vid ändring av naturmiljön*. Hämtat från Naturvårdsverket, vägledning och stöd: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/samrad-vid-andring-av-naturmiljon/> den 15 03 2024

Råberg, T., van Noord, M., & Björnsson, L.-H. (2021). *Solcellsparkar, biologisk mångfald och ekosystemtjänster*. Lund: RISE Research Institutes of Sweden AB.

SCB. (2023). *Bruttoproduktion, installerad effekt samt antal anläggningar fördelat på elområde. År 2015 - 2022*. Hämtat från SCB, statistikdatabasen: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__EN__EN0105__EN0105A/AnlInstEffBrProd/ den 15 03 2024

SCB. (2023). *Tillförsel och användning av el*. Hämtat från SCB, Hitta statistik: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/energi/tillforsel-och-anvandning-av-energi/arlig-energistatistik-el-gas-och-fjarrvarme/pong/tabell-och-diagram/tillforsel-och-anvandning-av-el-20012022-gwh/> den 15 03 2024

SFS 1998:808, Miljöbalk. Hämtat från Riksdagen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/ den 25 01 2024

SFS 2013:251, Miljöprovningförordningen. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljoprovningsforordning-2013251_sfs-2013-251/ den 15 03 2024

SMHI. (2023). *Klimat i Förändring 2023, Syntesrapport*. Hämtat från SMHI: https://www.smhi.se/polopoly_fs/1.199795!/Klimatologi_72%20Klimat%20i%20f%C3%B6r%C3%A4ndring%202023%20Syntesrapport.pdf den 02 05 2024

WWF. (2024). *Vår enda framtid: Förnybar energi*. Hämtat från WWF: <https://www.wwf.se/klimat/fornybar-energi/#var-enda-framtid> den 06 05 2024

Mark och miljööverdomstolen mål nr M 15064-21 dom 2022-11-22

Mark och miljööverdomstolen mål nr M 1026-22 dom 2022-11-22

Mark och miljööverdomstolen mål nr M 14461-22 dom 2024-04-03

Bilaga 1

Tabellerna nedan redovisar de fall, beslut om förbud av verksamhet, som granskats. I tabellerna anges diarienummer, kommun, beslut, planerad installerad effekt, planerad yta som tas i anspråk, marktyp, faktorer som anges som motivering för (Naturvårdsverket, Nytt förslag på markdirektiv för Europa, 2024) (Naturvårdsverket, Nytt förslag på markdirektiv för Europa, 2024) beslutet samt hänvisning till MÖD.

Tabell 7, VG, 2023

F1, Brukningsvärd Jordbruksmark

F2 Lokaliseringsprincip/Bristande lokaliseringstudning

F3 Kuturmiljö/Fornlämning

F4 Naturmiljö/Skyddsvärd natur

F5 Övriga riksintressen/Övrigt

M = MÖD

Tabell 7, Västra Götaland

Diarie-nr.	Kommun	Beslut	M W	H a	Marktyp	F 1	F 2	F 3	F 4	F 5	M
11348-2023	Färgelanda	Förbud	2	3	Åkermark	X	X	X			X
11456-2023	Skara	Förbud + MKB	56	84	Skogsmark+ åkermark	X		X	X		
13499-2023	Kungälv	Förbud	1	2	Åkermark	X	X	X			
15131-2023	Falköping	Förbud + MKB	14	17	Åkermark + skogsmark	X		X	X	X	
1683-2023	Falköping	Förbud + MKB	6,3	9,5	Skogsmark + åkermark	X		X	X	X	X
21288-2023	Bengtsfors	Förbud + MKB	50	100	Skogsmark+ åkermark	X	X	X			X
23828-2023	Dals Ed	Förbud	1,33	2	Åkermark	X	X				X

25173-2023	Falköping	Förbud + MKB	13	14	Åkermark	X		X	X	X	
2688-2023	Tranemo	Förbud			Åkermark	X	X				
29153-2023	Hjo	Förbud	42,1	52	Åkermark	X	X	X			X
3522-2023	Tranemo	Förbud + MKB	53	79	Skog på våtmark				X	X	
3807-2023	Götene	Förbud	1	1,7	Åkermark	X	X	X			X
4424-2023	Ulricehamn	Förbud + MKB	55	67	Skog på våtmark				X	X	
47276-2023	Karlsborg	Förbud + MKB	120	170	Skogsmark + åkermark	X		X	X	X	
5692-2023	Tanum	Förbud	6	16	Åkermark	X	X	X			
7575-2023	Tanum	Förbud	1	1,5	Åkermark	X	X				X
8663-2023	Dals Ed	Förbud	1,3	2	Åkermark	X	X			X	X
SUMMA:			423	621							

Tabellen visar 17 st ärenden där beslut om förbud av verksamhet fattats under året 2023. Tabellen visar att arealen för den tänkta anläggningen har en spridning från cirka 1 ha till 170 ha. Flest anläggningar avsåg placeras på åkermark, följt av områden med åkermark + skogsmark, och i fyra fall avsågs anläggningen placeras på skogsmark. I begreppet skog har här inkluderats även våtmark och skogsimpediment. Bland avgörande faktorer för förbudet, som nämns i motiveringen samma beslut, sticker bruksvärd jordbruksmark ut i flest fall (15 st), följt av värdefull

kulturmiljö (11 st) och därefter bristande lokaliseringsutredning (10 st). I några fall anges skyddsvärd naturmiljö (7 st) och övriga skäl (7 st) i motiveringen. Övriga skäl kan i dessa fall röra sig om exempelvis vattenverksamheter att andra riksintressen berörs. I ett antal fall (8 st) hänvisas till aktuella MÖD-domar kring solceller på åkermark i samband med beslutet.

Tabell 8, Halland, förbud 2023

Beslut fattat 2023

F1, Brukningsvärd Jordbruksmark

F2 Lokaliseringsprincip/Bristande lokaliseringsutredning

F3 Kulturmiljö/Fornlämning

F4 Naturmiljö/Skyddsvärd natur

F5 Övriga riksintressen/Övrigt

M = MÖD

Tabell 8, Halland

Diarie-nr.	Kom-mun	Beslut	MW	Ha	Marktyp	F1	F2	F3	F4	F5	M
2340-22	Varberg	Förbud (mot avverkning)		2,3	Skog + Åkermark				X		
4844-22	Falkenberg	Förbud		23	Åkermark				X	X	
6770-22	Halmstad	Förbud	2	2,2	Åkermark					X	
6991-22	Varberg	Förbud		50	Åkermark		X		X		
7430-23	Halmstad	Förbud		5	Skog/våtm				X		

Tabellen visar 5 st ärenden där beslut om förbud av verksamhet fattats under året 2023. Tabellen visar att arealen för den tänkta anläggningen har en spridning från cirka 2 ha till 50 ha. Flest anläggningar avsåg placeras på åkermark, följt av ett fall som avsåg områden med åkermark + skogsmark, och ett fall avsågs anläggningen placeras på skogsmark. I begreppet skog har här inkluderats även våtmark och skogsimpediment. Bland avgörande faktorer för förbudet, som nämns i motiveringen samma beslut,

sticker skyddsvärd naturmiljö ut i flest fall (4 st), följt av övriga skäl (3 st) och bristande lokaliseringsutredning (1 st). Övriga skäl kan i dessa fall röra sig om exempelvis att andra riksintressen berörs, bland annat för friluftslivet. I inget fall hänvisas till brukningsvärd jordbruksmark, kulturmiljö eller aktuella MÖD-domar kring solceller på åkermark i samband med beslutet.

Tabell 9, Skåne, förbud 2023

Beslut fattat 2023

F1, Brukningsvärd Jordbruksmark

F2 Lokaliseringsprincip/Bristande lokaliseringsutredning

F3 Kulturmiljö/Fornlämning

F4 Naturmiljö/Skyddsvärd natur

F5 Övriga riksintressen/Övrigt

M = MÖD

Tabell 9, Skåne

Diarie-nr.	Kommun	Beslut	MW	Ha	Marktyp	F1	F2	F3	F4	F5	M
50-2023	Eslöv	Förbud	3000	2,5	Åkermark	X	X				X
4987-2023	Klippan	Förbud	4,5	3,5	Åkermark	X	X	X		X	X
10806-2023	Båstad	Förbud	3490	3-4	Åkermark (+Skogsimp)	X	X				X
12455-2023	Eslöv	Förbud	1,5	1,5	Åkermark	X	X				X
15007-2023	Östra Göinge	Förbud	2100	2	Åkermark (+skogsimp)	X	X				X

17103-2023	Hässle	Förbud	1,72	2	Åkermark	X	X				X
18613-2023	Hässle	Förbud	3	4	Åkermark	X	X				X
18689-2023	Skurup	Förbud	1,8	4	Åkermark	X	X				X
28587-2022	Ängelh	Förbud	569	1	Åkermark	X	X				X
33501-2022	Kristian	Förbud	240	4	Åkermark	X	X				X
40844-2022	Svalöv	Förbud	700	1	Åkermark	X	X				X
41444-2022	Malmö	Förbud	1,2	1	Åkermark	X	X				X

Tabellen visar 12 st ärenden där beslut om förbud av verksamhet fattats under året 2023. Tabellen visar att arealen för den tänkta anläggningen har en spridning från cirka 1 ha till 4 ha. Alla anläggningar avsåg placeras på åkermark. I något fall rörde ärendet även annan mark men då var dessa områden ej inkluderade i beslutet om förbud av verksamheten. Bland avgörande faktorer för förbudet, som nämns i motiveringen samma beslut, sticker brukningsvärd jordbruksmark ut i flest fall (12 st, samtliga) och bristande lokaliseringsutredning (12 st, samtliga) i lika många fall. I ett fall hänvisas till kulturmiljö och i inget av de granskade fallen hänvisas till skyddsvärd natur eller övriga skäl. I samtliga fall hänvisas till aktuella MÖD-domar kring solceller på åkermark i samband med beslutet.

Publiceringsvillkor

1. Mittuniversitetet är anslutet till DiVA (Digitala Vetenskapliga Arkivet).

DiVA är ett digitalt repositorium för registrering och lagring av forskningspublikationer och självständiga arbeten, med möjlighet att göra handlingarna publika.

2. Genom att författarens verk laddas upp och publiceras i DiVA görs det tillgängligt för allmänheten.

Uttrycket "tillgängligt för allmänheten" betyder att i princip alla och envar har möjlighet att ta del av verket. Forskarsamhället räknas i den meningen till "allmänheten". Författaren behåller sin upphovsrätt, och allmänhetens nyttjande av informationen i DiVA regleras av Upphovsrättslagen. (Se även Pkt 9)

3. Författaren svarar själv för att han/hon innehar erforderlig upphovsrätt för att publicera verket i DiVA.

Eftersom författaren inte överlåter någon del av upphovsrätten, står Lärosätet/DiVA utan ansvar för eventuella brott mot upphovsrättsliga regler avseende författarens verk. Lärosätet tillhandahåller enbart en plattform, vilket innebär att författaren är "den som publicerar" i DiVA.

4. Examinator ansvarar för att det examinerade verket i fulltext skickas till berörd fakultetshandläggare.

Författaren ansvarar sedan själv för att verket har godkänts för publicering; avhandlingar, examensarbeten och liknande måste vara godkända för publicering innan de får läggas ut i DiVA. Fakultetshandläggare ansvarar för att ladda upp och publicera godkänd fulltext i DiVA.

5. Publiceringen i DiVA vilar på icke-kommersiella grunder.

Lärosätet debiterar ej författaren några avgifter för publiceringen i DiVA. Författaren har inte rätt till ekonomisk ersättning från Lärosätet för publiceringen i DiVA. Lärosätet har inte rätt att ta ut avgifter för allmänhetens användning av författarens verk i DiVA.

6. Lärosätet har rätt att ta bort författarens verk från DiVA om författaren bryter mot Publiceringsvillkoren.

Enligt Lärosätets anvisningar för publicering i DiVA är författaren skyldig att ta del av och godkänna Publiceringsvillkoren. Detta bekräftas genom knapptryckning i DiVA:s registreringsmodul, vid uppladdning av fulltextfil.

7. Den som lägger upp fulltext i DiVA svarar för att samtliga författare till verket informerats om och godkänt Publiceringsvillkoren.

Denna punkt reglerar ansvarsförhållandena vid flerförfattarverk samt sådana fall där någon annan än författaren, på dennes uppdrag, lägger in verket i DiVA.

8. Författaren har möjlighet att avstå från delar av sin förfoganderätt till verket.

Genom att förse verket med särskild licens, till exempel av typen Creative Commons, kan författaren ge användarna rättighet att använda verket inom vidare ramar än vad som gäller enligt Upphovsrättslagen.

9. Publiceringsvillkoren gäller i tillämpliga avseenden även om Lärosätet övergår till annan systemlösning än DiVA.

Metadata och uppladdade filer överförs i sådana fall till det nya systemet.